

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta
Katedra pedagogiky a psychologie

Bakalářská práce

Rodiče a učitelé při prevenci rizikového chování dětí na internetu a sociálních sítích

Vypracovala: Aneta Jurášová
Vedoucí práce: Mgr. Lukáš Laibrť

České Budějovice 2021

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 23. dubna 2021

.....
Aneta Jurášová

Poděkování

Ráda bych vyjádřila poděkování Mgr. Lukáši Laibrtovi, který mi při vedení bakalářské práce poskytoval cenné rady a pomohl mi s její realizací. Dále děkuji všem respondentům, kteří se zúčastnili dotazníkového šetření. Děkuji také mé rodině a přátelům za to, že mě podporovali po celou dobu studia.

Abstrakt

Cílem této bakalářské práce je zjistit, jak moc jsou žáci 2. stupně informováni o rizicích internetu a sociálních sítí. Vedlejšími záměry je zjistit, jak vypadá prevence v praxi ve školním prostředí a jak se k této problematice staví budoucí učitelé. Práce je rozdělena do dvou částí, a to na teoretickou a praktickou. Teoretická část je vypracována na základně aktuálních zdrojů. Věnuje se internetu a sociálním sítím, rizikovému chování, prevenci rizikového chování a pomoci. Praktická část je zpracována pomocí kvantitativní výzkumné metody, konkrétně se jedná o dotazníkové šetření. Cílem je zjistit, jak moc jsou žáci informováni o rizicích online prostoru. Vedlejšími cíli je zjistit, jak prevence ve školách vypadá a jak vnímají tuto problematiku budoucí učitelé.

Klíčová slova

sociální sítě, internet, rizika sociálních sítí, prevence rizikového chování, pomoc

Abstract

This bachelor thesis aims to find out how much are the second grade pupils informed about the risks of the Internet and social networks. Next intentions are to find out how the prevention looks like in the practice and what attitude do the future teachers have towards this problem. The thesis is divided into two parts – theoretical part and practical part. The theoretical part is developed based on the current sources. It aims on the Internet and social networks, risk behavior, the prevention of risk behavior and help. Practical part is wrote up with the help of quantitative research method, specifically it is a questionnaire research. Its goal is to detect how much are the pupils informed about the risks of the online world. The partial goals are to find out how the prevention looks like in schools and how future teachers perceive this problem.

Key words

social networks, the Internet, risks of social networks, the prevention of risk behavior, help

Obsah

ÚVOD.....	8
TEORETICKÁ ČÁST.....	10
1. INTERNET A SOCIÁLNÍ SÍTĚ	10
1.1. Internet.....	10
1.2. Sociální sítě	10
1.2.1. Kategorizace sociálních sítí.....	10
1.2.2. Nejznámější sociální sítě.....	12
1.3. Rizika nevhodného chování na internetu a sociálních sítích.....	14
1.3.1. Kyberšikana	14
1.3.2. Kybergrooming.....	15
1.3.3. Kyberstalking.....	16
1.3.4. Netholismus	17
1.3.5. Další nebezpečné jevy a hrozby	17
1.4. Negativní dopady kyberútoku na oběť	18
2. PREVENCE.....	20
2.1. Prevence ve školním prostředí	20
2.2. Prevence v domácím prostředí.....	21
2.3. Bezpečné chování na internetu	23
3. POMOC.....	24
3.1. Projekt E-bezpečí	24
3.2. Linka bezpečí.....	24
PRAKTICKÁ ČÁST	25
4. VÝZKUMNÉ ŠETŘENÍ.....	25
4.1. Cíl a metodologie výzkumného šetření	25
4.2. Průběh výzkumného šetření	26
4.3. Vyhodnocení výzkumného šetření.....	27

4.3.1.	Výsledky výzkumného šetření – žáci	28
4.3.2.	Výsledky výzkumného šetření – učitelé v praxi	41
4.3.3.	Výsledky výzkumného šetření – budoucí učitelé	44
4.3.4.	Interpretace výsledků šetření	47
ZÁVĚR		53
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A ZDROJŮ.....		55
SEZNAM PŘÍLOH.....		57

ÚVOD

Internet a sociální sítě prostupují životy nás všech obzvlášť v dnešní době. Používá ho mnoho lidí ve svých zaměstnání, usnadňuje komunikaci mezi lidmi, můžeme telefonovat nebo i posílat zprávy přes různé platformy. Díky internetu je jednoduché si některé informace dohledat, můžeme si cokoli objednat a koupit nebo sledovat různé televizní pořady. A hlavně v současnosti, kdy propukla koronavirová pandemie, se stává naprosto nepostradatelnou součástí výuky dětí a mládeže, a je tak tedy nezbytnou součástí našich životů, včetně těch dětských.

Toto obrovské médium nesoucí název internet otevřelo všem obrovské množství možností, které se neustále rozšiřují. Lze ho používat jako prostředek komunikace, zábavy, ale i práce, bez něhož by některá novodobá povolání nemohla nikdy vzniknout. Je čím dál dostupnější a nyní se můžeme připojit k internetu nejen u stolních počítačů, ale i pomocí chytrých telefonů, tabletů apod. Díky tomu ho používá stále více lidí, a tak nabývá na své síle.

Kromě všech pozitivních vlivů, jako je např. rychlejší dostupnost informací, pohodlnější způsob komunikace, relativně dostupný zdroj určité formy zábavy nebo on-line nakupování, se zde objevují také jeho negativní jevy, které jsou velmi aktuální a je to téma poměrně čerstvé. Nejvíce tyto jevy dopadají na nejzranitelnější skupinu, kterou jsou právě děti. Mohou být velmi poznamenány negativním vlivem sociálních sítí a internetu. Jsou zvědavé a většina z nich má přístup k internetu již od raného dětství, tudíž v digitálním světě vyrůstají, vnímají to jako běžnou součást jejich životů. Některé vynalézavé děti umí ovládat mobilní telefon mnohdy lépe než rodiče. Kromě již zmíněné zábavy, kterou děti zažívají díky internetu na počítačích nebo smartphonech, se mohou setkat i s různými nástrahami a formami nebezpečí, o kterých je nutné s dětmi mluvit, informovat je a chránit. Často si totiž neuvědomují, co vůbec na internetu sdílí.

Pro výběr tohoto tématu bakalářské práce mě inspiroval dokumentární film V síti, který je zaměřen na chytání predátorů na sociálních sítích. Téma rizik na internetu je důležité řešit, neboť se děti na sociálních sítích pohybují na denní bázi nejen během svých studií, ale i ve svém volném čase. Je to velký fenomén mladé generace a my v pozici učitele bychom měli mít přehled nejen o tom, jaké sociální sítě existují, ale také o tom, jak se mají správně sociální sítě používat

a znát možná nebezpečí, která dětem mohou hrozit. Odpovědný přístup učitelů vede k odpovědnému přístupu jejich žáků, proto bychom se měli snažit jít dětem příkladem.

Bakalářská práce je rozdělena do dvou částí, a to na teoretickou a praktickou. Teoretická část si klade za cíl seznámit čtenáře s problematikou internetu a sociálních sítí. Je rozdělena do tří hlavních kapitol. V první kapitole jsou definovány pojmy internet a sociální sítě a je zde věnována pozornost také rizikům a následkům nevhodného chování na internetu. Následující kapitoly se věnují prevenci rizikového chování na internetu a sociálních sítích a pomoci při již vzniklém problému.

V praktické části je popsáno výzkumné šetření, jehož cílem je zjistit, zda jsou děti ve věku druhého stupně základních škol dostatečně informovány o rizicích internetu a sociálních sítí. Dalšími záměry je zjistit, jak probíhá v současné době prevence na školách a jak se k této problematice budoucí učitelé staví. Data k tomuto šetření byla získávána kvantitativní metodou – pomocí dotazníků. Dále tato část obsahuje cíle, metodologii a průběh výzkumného šetření a vyhodnocení samotných dotazníků.

TEORETICKÁ ČÁST

1. INTERNET A SOCIÁLNÍ SÍTĚ

V této části je uvedeno několik základních pojmů spojených s možnými hrozbami a rizikovým chováním na internetu a sociálních sítích. S těmito problémy se může setkat nejen dítě, ale i dospělý.

1.1. Internet

Internet se stává pro lidi po celém světě stále důležitější součástí jejich životů. Jedná se o celosvětovou síť propojující miliardy počítačů a dalších elektronických zařízení. Díky internetu je možné dostat se k mnoha informacím. Lze díky němu také komunikovat s kýmkoliv a kdekoliv. Při připojení počítače k webové stránce je vyslán požadavek na server pomocí sítě kabelů (telefonní dráty a optické kabely), které se nachází po celém světě. Server následně otevře webovou stránku a pošle data zpátky do počítače (GCF, ©1998-2021a).

1.2. Sociální sítě

Sociální sítě lze definovat jako tzv. online službu, která umožňuje vytvořit si svůj vlastní osobní profil pomocí registrace. Díky tomuto profilu můžeme právě sociální síť využívat jako službu zejména ke komunikaci nebo sdílení různého obsahu (informace, fotografie, videa atd.) s ostatními registrovanými uživateli na stejné sociální síti (Kohout, 2016).

Mezi největší sociální sítě na světě patří např. Facebook, Instagram, Snapchat, Twitter apod. Co se týče sociálních sítí v České republice, k nejznámějším patří zejména Lidé.cz (Kohout, 2016).

1.2.1. Kategorizace sociálních sítí

Existuje několik způsobů kategorizace sociálních sítí. Podle některých zdrojů se sociální sítě mohou dělit na obecné a specializované. Zatímco v obecných jsou různorodé vazby uživatelů – přátelé, sousedi, fanoušci, specializované jsou zaměřené na konkrétní skupinu lidí se stejnými zájmy – sportovci, těhotné ženy apod. Dále se sítě mohou dělit na otevřené, či uzavřené. Do otevřených se může přihlásit kdokoliv, do uzavřených pak musí obdržet od některého z členů např. pozvánku (Banan.cz, n. d.).

Například Smithová a Treadaway (2011) je dělí do tří kategorií podle toho, jaké služby poskytují. Patří sem kategorie „vše v jednom“ – taková sociální síť se snaží nabídnout svému uživateli všechny služby na jednom místě (sdílení fotografií a videí, komunikaci se svými přáteli, připojení k diskuzním skupinám apod.), „jediný trik“ – soustředí se na jednu jedinou věc, kterou poskytuje kvalitně (sdílení statusů, úložiště fotografií a videí) a „míšenci“, což jsou takové sociální sítě, které se primárně zaměřují na jednu hlavní věc, ale zároveň se rozvíjí a postupně zahrnují další funkce ostatních sociálních sítí. Dalším příkladem je dělení podle Zelkowitze (2009), a to na socializační, propojující a sociálně-navigační. Pro tuto práci je však použito dělení sociálních sítí podle účelu, za kterým je používáme. V následující části jsou jednotlivé kategorie popsány i s uvedenými příklady sociálních sítí.

Profilově založené

Takové sociální sítě jsou zaměřené primárně na profily registrovaných uživatelů. Každý si zde může vytvořit účet a vyplnit mnohdy i podrobné informace o sobě, jako je např. jméno, příjmení, datum narození, informace o svém soukromí, rodině apod. Lidé na svých profilových účtech mohou také sdílet fotografie, videa nebo statusy. K nejznámějším takovým sociálním sítím patří Facebook nebo MySpace (Marková, 2015).

Obsahově založené

Jak již název napovídá, tato kategorie se soustřeďuje hlavně na sdílený obsah. Uživatel má zde též vytvořený profil, na kterém může sdílet spoustu osobních informací, nicméně tyto sociální sítě se zaměřují výhradně na obsah sdílených příspěvků, kterými mohou být videa nebo fotografie. Pro sdílená videa je stále dominantní platformou YouTube. Pro tvorbu videí se dostává do popředí také sociální síť TikTok, která je oblíbená zejména u mladších uživatelů. Co se týče sociálních sítí orientovaných zejména na fotografie, je takovým příkladem Instagram. Jsou i tací uživatelé, kteří žádné příspěvky na svých profilech nesdílí, ale využívají je pouze ke sledování obsahu jiných lidí (Marková, 2015).

Virtuální

Virtuální sítě jsou ze všech druhů nejnovější. Spočívají v tom, že si ve virtuálním online světě každý registrovaný uživatel vytvoří avatara podle svých vlastních představ, kterým se následně reprezentuje a pohybuje v daném virtuálním prostředí spolu s ostatními registrovanými uživateli z celého světa. S ostatními uživateli můžeme v tomto prostoru komunikovat a vytváří se tak spojení mezi lidmi, které však neprobíhá v reálném světě, ale ve virtuálním dle našich fantazií. Příkladem takových sítí je World of Warcraft nebo Second Life (Marková, 2015).

Mikro-blogovací

Na těchto platformách mohou lidé sdílet a číst krátké zprávy, které často bývají omezené svou délkou (až 280 znaků). Takovou sociální sítí může být Twitter. Ten je zároveň nejrozšířenější svého druhu (Marková, 2015).

1.2.2. Nejznámější sociální sítě

Facebook

Díky této sociální síti je pro nás snazší se spojit se svou rodinou a přáteli online. Facebook byl vytvořen v roce 2004 tehdejším studentem Harvardu Markem Zuckerbergem s původním využitím pro studenty zmíněné univerzity. Od roku 2006 se mohl kdokoliv starší 13 let připojit pomocí emailové adresy. V současné době je Facebook největší sociální sítí na světě (GCF, ©1998-2021b).

Facebook umožňuje lidem posílat zprávy nebo sdílet statusy a udržovat tím kontakt s ostatními lidmi. Je možné také sdílet jiný druh obsahu, jako např. fotografie, videa nebo odkazy. Přestože Facebook nabízí nástroje, které umožní uživateli regulovat, kdo může sledovat jeho příspěvky, je důležité si uvědomit, že tato sociální síť je primárně vytvořena pro otevřené sdílení s ostatními lidmi (GCF, ©1998-2021b).

Instagram

Instagram byl spuštěn v říjnu roku 2010 a od té doby jeho popularita strmě roste. V dubnu roku 2012 byl odkoupen Facebookem. Jedná se o sociální síť, která umožňuje sdílení fotografií a videí s dalšími uživateli. Fotografie a videa je možné upravovat přímo v aplikaci a přidávat různé filtry, které vzhled vylepšují nebo

úplně mění. Hlavní důvod stojící za úspěšností Instagramu je ten, že pro většinu uživatelů je nejdůležitější sdílení právě fotografií (Hu a kol., 2014).

Fotografie je také možné sdílet na dalších sociálních sítích. Lze zde přidávat popisky (symboly #), psát komentáře, označovat další uživatele a šířit tak příspěvky dál. Uživatelům, kteří sledují druhého uživatele, se říká followeři. Lze zde nastavit privátní profil, aby vaše příspěvky viděli pouze ti, co vás sledují (Hu a kol., 2014).

Twitter

Třetí největší sociální síť Twitter vznikla v roce 2006, jejímž zakladatelem je Jack Dorsey. Řadíme ho do kategorie tzv. mikro-blogovacích sociálních sítích. Mohou se zde publikovat a číst krátké zprávy, čímž se odlišuje od ostatních sociálních sítí. Délka zprávy byla limitována na 140 znaků, nicméně došlo v roce 2017 ke změně, a to ke zdvojnásobení počtu znaků jedné zprávy, čímž si Twitter získal další uživatele (MacArthur, 2020).

TikTok

TikTok je poměrně novou sociální sítí čínské společnosti ByteDance. Slouží k vytváření a sdílení krátkých videí. Obsahem těchto videí mohou být různé návody, krátké vtipné scénky, tancování, výzvy, karaoke apod. Tato sociální síť je oblíbená zejména u dětí a mládeže do 24 let, nicméně podle statistik je zřejmé, že až třetina uživatelů je starší 30 let (Rosulek, 2020).

YouTube

Jednou z nejpopulárnějších sociálních sítí je platforma YouTube. Vznikla v roce 2005 a umožňuje zdarma sdílet a sledovat videa různého druhu (tutoriály, podcasty, videa od veřejně známých tvůrců, vtipná, ale i poučná videa atd.), tudíž každý si zde najde to, co ho zajímá. Registrovaný uživatel může publikovat své videosoubory a sdílet je s ostatními uživateli, i s těmi neregistrovanými (GCF, ©1998-2021c).

Dalším důvodem, proč se YouTube stal tak populárním, je jeho obsah, který je vytvářený uživateli. Videa jsou vytvářena obyčejnými lidmi, a ne profesionálními televizními a filmovými studii. Uživatel tudíž nemusí pouze videa sledovat, ale

může dělat i opak, a to vytvářet a sdílet vlastní obsah a stát se tak členem komunity této sociální sítě (GCF, ©1998-2021c).

1.3. Rizika nevhodného chování na internetu a sociálních sítích

V této kapitole je věnována pozornost možným nebezpečím, se kterými se lze v průběhu používání internetu a sociálních sítí setkat. Je to především kyberšikana, kybergrooming, kyberstalking a závislost na internetu.

1.3.1. Kyberšikana

Kyberšikana neboli kybernetická šikana má stejný cíl jako klasická šikana, avšak liší se v některých znacích. Je to takový druh šikany, který využívá moderních komunikačních a informačních technologií (počítač, telefon, sociální sítě apod.) k ublížení druhé osobě. Odhalení útočníka dnes není velkým problémem, protože za sebou každý nechává tzv. digitální stopy, podle kterých lze útočníka snadno dohledat (Kohout, 2016). Nejčastějšími projevy kyberšikany podle Kopeckého a Krejčí (2010) jsou:

- Publikování ponižujících videí nebo fotografií.
- Ponižování a šíření pomluv.
- Krádež a zneužití cizí identity.
- Ztrapňování pomocí falešných profilů.
- Provokování a napadání uživatelů v online komunikaci.
- Zveřejňování cizích tajemství s cílem poškodit oběť.
- Vyloučení z virtuální komunity.
- Obtěžování.

Dominantním znakem kyberšikany je anonymita útočníka, avšak útočník za každou cenu nemusí vystupovat anonymně. Na sociálních sítích si snadno může vytvořit profil s falešnými údaji a tím pádem je mu umožněno se jednoduše vydávat za někoho jiného, než kým skutečně je. Tím, že se vydává za někoho jiného, posiluje svou odvalu k drsnějším formám útoku na svou oběť. Z toho plyne, že zde nejsou stejná pravidla jako u klasické formy šikany. Nezáleží tedy na věku, pohlaví, sociálním postavení nebo fyzické síle útočníka, ale hlavní roli mají uživatelovy schopnosti používat sociální sítě (Kohout, 2016).

Útok může přijít nečekaně a kdykoliv. Nelze tedy předpokládat, kdy, kde a jak se může stát, čímž se liší od klasické šikany, u které napadení předpokládat lze (přestávky mezi vyučovacími hodinami, po skončení vyučování apod.). V případě kyberšikany nám může přijít email nebo zpráva kdykoliv během noci, či někdo může cokoliv nasdílet na sociální síť zkrátka kdykoliv během celého dne. V jejím šíření může pomoci útočníkovi tzv. „publikum“, které tvoří ostatní lidé. Ti mezi sebou mohou dále rozesílat poškozující obsah směřující k oběti a tím tak zvyšují intenzitu útoku. Je těžké poznat člověka, který je obětí kyberšikany. Takový člověk nemá na sobě na první pohled viditelné žádné známky šikany (např. modřiny), protože tato forma šikany dopadá zejména na psychiku oběti. Napadená osoba se může začít uzavírat do sebe a přestat komunikovat (Kohout, 2016).

1.3.2. Kybergrooming

Pojem kybergrooming znamená manipulaci oběti predátorem pomocí moderních informačních a komunikačních technologií za účelem získat si její důvěru a vylákat na osobní schůzku. Výsledkem takové schůzky nejčastěji bývá fyzické násilí, sexuální zneužití nebo zneužití oběti k výrobě dětské pornografie. Nejčastěji tito predátoři (kybergroomeři) využívají různé komunikační platformy, kde je možné s obětí snadno komunikovat (chatovací skupiny, Skype, Facebook, Instagram, internetové seznamky atd.). Kybergroomeři se však pohybují i na různých inzertních portálech, kde dětem nabízí snadnou možnost přivýdělku nebo také využívají pro komunikaci s nimi portály zaměřené na nezletilé děti (Kopecký a Krejčí, 2010).

Oběťmi kybergroomingu jsou převážně děti a mládež od 11 do 17 let. Nemají dostatek zkušeností, využívají sociální sítě zejména za účelem komunikace a k hledání si nových přátel nebo partnera. Zpravidla bývají oběťmi dívky mnohem častěji než chlapci. Kopecký a Krejčí též (2010) uvádí, že nejčastějšími typy obětí jsou:

- Děti s nízkou sebeúctou nebo nedostatkem sebedůvěry.
- Děti s emocionálními problémy, oběti v nouzi.
- Děti naivní a přehnaně důvěřivé.
- Adolescenti a teenageři.

Kybergroomer může být prakticky kdokoliv. Opět zde totiž nezáleží na tom, jak je člověk starý, jakého je pohlaví nebo jaké má vzdělání či sociální status. Velmi často oběť zná predátora osobně a je na něm i závislá. Predátoři mají až patologický zájem o děti a cítí se s nimi bezpečněji než ve vztahu s dospělými osobami (Kopecký a Krejčí, 2010). Predátoři se mohou vydávat za jinou osobu, např. pokud chce navázat někdo vztah s dvanáctiletou dívkou, bude se vydávat za patnáctiletého chlapce. Obvykle jsou predátoři velmi trpěliví a jsou ochotni si s oběťmi psát i několik měsíců, aby si získali jejich důvěru (Kohout, 2016). Dle Kohouta (2016) má kybergrooming několik etap, které jdou chronologicky za sebou:

1. Predátor vzbudí v dítěti důvěru a snaží se ho izolovat od okolí.
2. Dítě predátor podplácí dárky, penězi a buduje s ním přátelský vztah.
3. Predátor získá nebezpečný materiál od dítěte, který pak používá k jeho vydírání.
4. Dítě se stává závislé na predátorovi.
5. Predátor se osobně s dítětem setká.
6. Sexuální zneužití nebo obtěžování dítěte, fyzické násilí na dítěti apod.

1.3.3. Kyberstalking

Jedná se o nebezpečné pronásledování, kdy predátor ke sledování používá internet a sociální sítě k opakovanému kontaktování oběti. Nejčastěji se útočník snaží s obětí spojit pomocí zpráv a dopisů, které mohou znít velmi mile se snahou získat odpověď, ale také výhruzně, kdy se predátor snaží v oběti vyvolat pocit viny nebo ji vydírat (Kopecký a Krejčí, 2010).

Podle Kopeckého a Krejčí (2010) oběťmi bývají velmi často veřejně známí lidé (politici, celebrity), ale také např. bývalí partneři. Oběť může predátora osobně znát, ale nemusí již vědět, že je jím pronásledována. U veřejně známých osob je častější výskyt predátorů, které daná oběť nezná. Stalkeré mohou sledovat své oběti z mnoha důvodů. Konkrétně kyberstalkeré se pod falešnou identitou pouze snaží kontaktovat svou oběť skrze sociální sítě a diskusní portály na internetu, popřípadě se o ní snaží získat co nejvíce informací, nicméně nikdy by svou oběť fyzicky neohrozili.

1.3.4. Netholismus

Dle Kohouta (2016) se jedná o moderní druh závislosti, přesněji na tzv. virtuálních drogách. Konkrétně to mohou být počítačové hry, internet nebo i sociální sítě.

U člověka můžeme pozorovat několik příznaků, které svědčí o jeho závislosti. Mezi ně patří např. ztráta kontroly nad časem. Osoba závislá velmi často ponocuje nebo brzy vstává, aby mohla být online. Dále se tento problém může odrazit na psychice, kdy je pociťován pocit prázdnoty či nervozity, když zrovna svůj mobil nebo počítač nemůže používat. Též takový stav může narušovat vztahy závislé osoby se svým okolím a může se projevit i v práci nebo ve škole v podobě špatně odvedené práce nebo zhoršení prospěchu (Kohout, 2016).

1.3.5. Další nebezpečné jevy a hrozby

Phishing

Jedná se o podvodnou techniku, jejímž cílem je dostat z uživatele jeho citlivé osobní údaje. Nejčastěji dochází k důvěryhodnému napodobování mailů nebo jiných zpráv např. od banky. Mail nebo zpráva většinou obsahuje odkaz, na který musí uživatel kliknout, nicméně se však nejedná o webové stránky konkrétní instituce, ale člověk se objeví na podvodných stránkách, které jsou však k nerozeznání. Do formuláře vyplní své přihlašovací údaje, které jsou následně odeslány útočníkovi, který s těmito údaji může naložit, jak bude chtít (Kohout, 2016).

Pharmig

Stejně jako u phishingu se jedná o podvodnou techniku sloužící k získávání citlivých osobních údajů. Je to jeho promyšlenější a nebezpečnější forma, a i zkušený uživatel internetu nemusí poznat, že se jedná o podvod. Dochází k napadení DNS serveru a přepsání IP adresy. Uživatel tedy může napsat správně webovou doménu, nicméně napadený DNS server nepřeloží na správnou IP adresu, ale na IP adresu podvodníka (Kohout, 2016).

Sexting

Další podobou nebezpečného chování na internetu je sexting. Pojem sexting vznikl spojením slov sex a texting. Jedná se o posílání zpráv, videí či fotografií se sexuálním podtextem. Takový obsah může publikovat sám jeho autor nebo i jiní uživatelé, kteří k někomu získali přístup. Může dojít k následnému vydírání odesílatele tohoto obsahu člověkem, který k němu měl přístup. Nejčastěji k tomu dochází po ukončení komunikace nebo vztahu (Kolouch, 2016).

Spyware

Tento škodlivý kód je často bez vědomí uživatele nainstalován v systému, ze kterého jsou následně odesílána data potenciálnímu útočníkovi. V tom lepším případě shromažďuje data o např. navštívených webových stránkách nebo spuštěných aplikacích uživatele, v jehož zařízení se spyware nachází. V horším případě jsou útočníkovi odesílány citlivé osobní údaje (Kohout, 2016).

Flaming

Ve zkratce termín flaming znamená formu agresivního chování projevující se slovním napadením (Šmahel, 2003). Takový člověk nejčastěji na nějakých diskusních fórech přidává urážející příspěvky směřující k nějaké osobě, s jejímiž názory nesouhlasí. Příspěvky se zakládají zejména na vulgárních urážkách nebo dokonce i vydírání a zastrasování (E-bezpečí.cz, 2008).

1.4. Negativní dopady kyberútoku na oběť

Tím, že se tyto útoky odehrávají v kyberprostoru, má predátor díky své anonymitě mnohem větší sílu a dovoluje si mnohem více, než by si dovolil v reálném světě. Oběť se tak cítí daleko více bezmocně a v neustálém ohrožení. I přes to, že by projevy kyberútoku nemusely být ve velké míře, mohou mít závažné dopady na svou oběť (Gajdošová, 2011).

Člověk, který se stal obětí kybershikany je mnohdy velmi frustrovaný, podrážděný, potýká se s negativními myšlenkami a emocemi. Díky tomu, že šikana v kyberprostoru trvá často velmi dlouho, mohou tyto pocity být dlouhotrvající. Oběť díky pocitům bezmoci mívá také sebevražedné sklony a deprese (Gajdošová, 2011).

U oběti je možné pozorovat změny v chování, např. ztrácí své přátele, neboť se chce izolovat a stranit kolektivu, bývá nedůvěřivý a špatně navazuje vztahy. Může přestat používat sociální sítě nebo dokonce i svůj počítač či telefon, aby se snížila šance na opakování podobných situací. Změnu chování u dětí, které se staly oběťmi kyberšikany, lze pozorovat také ve škole v podobě zhoršení pozornosti při výuce, zhoršení prospěchu nebo zvýšené absence (Gajdošová, 2011).

V případě kyberšikany se člověk může cítit daleko více v nebezpečí než při klasické šikaně zejména proto, že je v podstatě k dosažení kdykoliv. Takový člověk se projevuje také agresivně a nezvládá ovládat své negativní emoce. Vyrovnává se tímto způsobem se stresem, který prožívá a může se tak jednat o obrannou reakci (Gajdošová, 2011).

2. PREVENCE

Aby se předešlo různým nástrahám a nebezpečím číhajících ve světě internetu, je potřeba děti a mládež informovat a poučit o těchto možných rizicích. Je důležité na tyto problémy včas poukazovat, aby se co nejvíce předešlo případným problémům. Žáci by zároveň měli být vedeni k tomu, aby se chovali bezpečně a zodpovědně. Pokud by však k nějaké závažné situaci došlo, měly by být děti dostatečně informovány o tom, jak danou situaci řešit a jak v ní postupovat.

Dle Pavlas Martanové (2014) z Národního ústavu pro vzdělávání můžeme prevenci chápat jako "soubor intervencí, jejichž cílem je zamezit či snížit výskyt a šíření rizikového chování." Prevence se dělí do tří stupňů podle toho, jak vážný je daný výskyt patologického jevu (Pavlas Martanová, 2014):

- **Primární**

Tento stupeň prevence se zabývá zejména předcházením rizikového chování u osob, u kterých se však rizikové chování dosud neobjevilo a cílem je tedy snížit jeho potenciální výskyt.

- **Sekundární**

Cílovou skupinou sekundární prevence je ta, která je rizikovým chováním již ohrožena a je snahou tedy předejít vzniku, rozvoji a přetrvávání rizikového chování u těchto osob.

- **Terciární**

V rámci terciární prevence je cílem předcházení zdravotním či sociálním problémům v důsledku rizikového chování. Do této kategorie spadají osoby, které takové chování již vykazují.

2.1. Prevence ve školním prostředí

Škola hraje velkou roli v informovanosti žáků v mnoha směrech, včetně těch rizikových a je důležité věnovat se i jejich prevenci. Současná doba čím dál více vyžaduje ovládání počítače i po těch nejmladších žácích, a právě proto by se na prevenci rizikového chování v digitálním světě měl dávat větší důraz.

Obvykle má oblast prevence na starosti školní metodik prevence, který by měl mít za úkol spolupracovat s ostatními pedagogy, výchovnými poradci nebo školními psychology. Jeho hlavní náplní práce je plánování a realizace

preventivních aktivit na škole, které často zprostředkuje nějaká externí organizace. Škola by se však neměla spoléhat pouze na tyto akce a do prevence by se měli zapojit i všichni ostatní pedagogové. Čím více učitelů bude v této oblasti vzděláváno, tím lépe pro celou školu – děti budou lépe informované a tím pádem je větší šance vyhnout se nebezpečným situacím (Kopecký, 2020).

V příloze k metodickému pokynu Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT) k prevenci a řešení šikany ve školách a školských zařízeních je uvedeno několik konkrétních rad a pokynů k předcházení kyberšikany na školní úrovni (MŠMT, 2017):

- Zavedení pravidel používání moderních informačních a komunikačních technologií a internetu ve školním prostředí do školního řádu.
- Informování žáků i rodičů o tom, jak se bezpečně na internetu chovat.
- Používání softwaru, díky kterému vyučující může sledovat žakovu aktivitu na jeho ploše během vyučovací hodiny (žáci musí být informováni o tomto opatření; učitel jej nesmí zneužívat).
- Jít žákům příkladem v oblasti používání moderních technologií.
- Informování žáků o možném rizikovém chování na internetu.
- Zapojovat témata týkající se rizik na internetu do vyučovacích hodin.
- Vzdělávání pedagogů v oblasti bezpečného chování na internetu.
- Podpora pozitivního využívání moderních technologií.

2.2. Prevence v domácím prostředí

Je již dobře známo, že se děti v současné době setkávají s internetem od velmi nízkého věku. Na základních školách se již od počátku prvního stupně učí s počítači pracovat a často jsou tedy v tomto směru vzdělanější než jejich vlastní rodiče, což bývá poměrně obvyklým jevem současné doby. Rodiče by se tedy měli snažit orientovat se v moderních informačních a komunikačních technologiích a měli by mít nějaké ponětí o tom, co jejich dětem může hrozit. Pokud však budou rodiče v tomto směru zaostávat za svými dětmi, nemají nikdy šanci takový problém podchytit včas. Je důležité, aby rodiče měli alespoň základní znalosti, co se týče používání internetu a sociálních sítí a jejich rizik, protože právě tyto znalosti jsou důležitým předpokladem pro efektivní prevenci

rizikového chování. Rodiče by měli brát na vědomí, jakou roli má internet v životech jejich dětí a měli by je naučit ho bezpečně používat.

MŠMT vypracovalo v roce 2004 pravidla bezpečného chování na internetu pro rodiče a existuje zde i vypracovaná verze pro děti. Jedná se o soubor deseti pravidel pro rodiče, podle kterých by se měli řídit (ve zkratce zformulováno):

1. Seznamte se se službami (i s jejich obsahem), které dítě používá.
2. Nedovolte dítěti setkání o samotě s člověkem, s nímž se seznámilo přes internet (jedině s vaším doprovodem).
3. Zajímejte se o internetové kamarády svého dítěte.
4. Buďte otevření. Při nepříjemných zkušenostech dítěte ho netrestejte, ale poradte mu, jak se situaci v budoucnu vyhnout. Na vašem zareagování závisí budoucí svěřování dítěte.
5. Vychovávejte dítě tak, aby si nevhodný obsah na internetu interpretovalo způsobem odpovídajícím jeho věku.
6. Používejte nástroje v prohlížeči a speciální programy (se seznamem nevhodných stránek), abyste snížili riziko vstupu na stránku s nevhodným obsahem.
7. Uvažujte o společném e-mailu s dětmi.
8. Dávejte si pozor na soubory, které dítě stahuje.
9. Sledujte, kolik času tráví dítě u počítače.
10. Poradte se o správném využívání internetu při výchově s pedagogem, psychologem nebo pracovníky internetových firem.

V případě, kdy je rodič méně technicky zdatný než samotné dítě, je dobré si pořídit programy tzv. rodičovské kontroly, které mohou rodičům pomoci. Nicméně je velmi pravděpodobné, že dítě takový program odhalí, a proto je důležité s dítětem jednat narovinu. Takové programy lze rozdělit do tří kategorií (Karásková Ulbertová, 2012):

- **Filtrování obsahu** – kontrola obsahu podle nevhodných slov nebo fotografií.
- **Monitorování aktivity na počítači** – kontrola celého počítače, stejný cíl jako u předchozího bodu.

- **Omezování přístupu ke zdrojům** – odepření přístupu k nevhodnému obsahu, databáze obsahuje seznam nevhodných zdrojů, které se odmítají zobrazit pod přihlášením nepovolané osoby.

2.3. Bezpečné chování na internetu

Zásady bezpečného chování na internetu shrnuje Zásadní Desatero. Jedná se o seznam deseti rad, které mají za úkol pomoci dětem vyhnout se možným hrozbám internetu a snížit tak riziko kyberútoku. Desatero bylo vypracováno na základě dokumentárního filmu *V síti*, který režíroval Vít Klusák a Barbora Chalupová v roce 2020. Ve spolupráci s odborníky a psychology se podílejí na tom, aby byl internet pro děti bezpečnějším místem. Výsledné Zásadní Desatero ve formě krátkých videí má tyto body (*V síti*, 2020):

1. Fotka nikdy nezmizí.
2. Svěř se.
3. Důkazy se nemažou.
4. Foťák pod peřinu nepatří.
5. Není přítel jako přítel.
6. Randit ale neriskovat.
7. Bacha na lichotky.
8. Neprodávej se.
9. Zabezpeč si komp i mobil.
10. Jak poznáš fake kamaráda.

Dalším dostupným zdrojem takových informací je skrze osvětový projekt *Bud' safe online* pod záštitou MŠMT. Vznikl spoluprací influencera Jiřího Krále a Avastu, jejichž snahou je informovat děti o této problematice a zároveň to dělat poutavou formou, a to ať už příspěvků na sociálních sítích, blogu nebo pomocí videí a různých návodů. Byl vytvořen také dostupný online kurz, který je zároveň výbornou pomůckou do vyučovacích hodin pro pedagogy, a který si děti mohou vyzkoušet a prohloubit tak své znalosti o bezpečném používání internetu (Avast, 2018).

3. POMOC

Přestože existuje spousta možností prevence, rad a tipů, jak se nebezpečným hrozbám internetu a sociálních sítí vyhnout, občas se zkrátka do nějaké nepříjemné situace může člověk dostat. V takových situacích je nutné vědět, že na to člověk nikdy není sám a je důležité se někomu svěřit (ideálně rodičům nebo jiné blízké osobě). Kromě Policie ČR existuje několik organizací, které se snaží dětem ve složitých situacích pomoci a jsou místem, kam se děti mohou obrátit v případě, kdy si už neví rady.

3.1. Projekt E-bezpečí

Tento celorepublikový projekt je realizován Centrem prevence rizikové virtuální komunikace Pedagogické fakulty Univerzity Palackého ve spolupráci s dalšími organizacemi. Je spojen s rizikovým chováním na internetu. Zaměřuje se na prevenci, vzdělávání, výzkum a osvětu tohoto tématu. Zabývá se zejména kyberšikanou, kybergroomingem, kyberstalkingem, riziky sociálních sítí, hoaxem, spamem, závislostí na internetu a zneužitím osobních údajů v prostředí elektronických médií (E-bezpečí.cz, ©2008-2020a).

Tento projekt obsahuje zároveň online poradnu, kde může kdokoliv, kdo se vyskytl v nepříjemné situaci, položit zdarma anonymně i neanonymně svůj dotaz a svěřit se tak se svým trápením odborníkům, kteří se snaží tyto problémy vyřešit. Poradna však neposkytuje telefonní poradenství, a pokud by se někdo potřeboval telefonicky poradit, tak odkazuje na Linku bezpečí (E-bezpečí.cz, ©2008-2020b).

3.2. Linka bezpečí

Linka bezpečí je určena pro cílovou skupinu dětí a mládeže do 18 let, nicméně zahrnují se sem i studenti denního studia do 26 let. Pokud má někdo nějaké trápení, může využít pro kontaktování Linky bezpečí chat, e-mail nebo ji může kontaktovat telefonicky. Cílem je pomoci dětem a mládeži s jejich starostmi tak, aby si dále dokázali po konverzaci s Linkou bezpečí ideálně poradit sami bez další pomoci, tzn. během hovoru nebo chatu se odborníci snaží vymyslet plán, jak v jednotlivých situacích může dítě postupovat (Linka bezpečí, n. d.). Dospělí mohou využít Rodičovské linky, na kterou se mohou obrátit, když mají o děti starost a neví si rady (Linka bezpečí, 2021).

PRAKTICKÁ ČÁST

4. VÝZKUMNÉ ŠETŘENÍ

Výzkumné šetření se zabývá chováním žáků 2. stupně na internetu a sociálních sítích, dále jejich informovaností o rizicích v online prostoru a také tím, jak moc s nimi o této problematice komunikují rodiče a učitelé ve školách. Další část šetření je zaměřena na novou generaci učitelů a jejich přístupu k této problematice.

Praktická část je zpracována kvantitativním výzkumným šetřením. Jejím obsahem jsou cíle, metodologie, průběh a vyhodnocení výzkumného šetření.

4.1. Cíl a metodologie výzkumného šetření

Cílem této práce je zjistit, jak moc jsou děti ve věku 2. stupně základních škol informovány o možných nebezpečích na internetu a sociálních sítích a jak moc s nimi na toto téma mluví rodiče a učitelé ve školách. Vedlejším cílem je také zjistit, jak se k tomuto staví nová, teprve nastupující generace mladých učitelů. Vzhledem k těmto cílům jsou stanoveny následující výzkumné otázky.

Hlavní výzkumná otázka:

- Jsou děti dostatečně informovány o tom, jak se bezpečně chovat na internetu?

Dílní výzkumné otázky:

- Jak se chovají děti na internetu?
- Mají rodiče přehled o tom, co jejich děti na internetu dělají?
- Věnují se učitelé ve výuce bezpečnosti na internetu?
- Ví děti, jak se mají chovat na internetu?
- Jak vypadá prevence rizikového chování dětí na internetu v praxi?
- Jaký zaujímá postoj nová generace nastupujících učitelů k problematice rizik na sociálních sítích?

Sběr dat pro toto výzkumné šetření byl realizován kvantitativní metodou. Jako hlavní nástroj pro výzkum byl použit dotazník, který je velmi frekventovanou metodou při pedagogických výzkumech. Chráska (2007, s. 163) ve své publikaci uvádí, že dotazník je „soustava předem připravených a pečlivě formulovaných

otázek, které jsou promyšleně seřazeny a na které dotazovaná osoba (respondent) odpovídá písemně.“

Pro výzkumné šetření byly použity dohromady tři dotazníky. První z nich byl zaměřen na děti 2. stupně ZŠ, který obsahoval celkem 26 otázek. V dotazníku byla pouze jedna položka otevřená, převážně byly použity uzavřené dichotomické (varianty odpovědí ano – ne) položky nebo uzavřené polytomické položky obsahující tzv. Likertovu škálu. U takových položek se požaduje, aby respondent vyjádřil stupeň svého souhlasu nebo nesouhlasu vůči konkrétnímu tvrzení (Chráska, 2007). Konkrétně zde byly uvedeny čtyři stupně: ano – spíše ano – spíše ne – ne. Byly zde také jiné položky, kde byla použita škála na výběr možností, kdy se odpovídalo na otázky týkající se frekvence (často – poměrně často – málo – vůbec). V dotazníku byly také použity výčtové položky, kde respondent vybíral současně několik odpovědí, popřípadě zde bylo na výběr pole „Jiné“, kam mohl dopsat chybějící odpověď (Chráska, 2007).

Další dotazník byl vytvořen pro učitele, kteří již na školách učí. Tento dotazník obsahoval celkem 6 otázek, z toho jedna z nich byla otázkou uzavřenou s pěti možnostmi výběru odpovědi. Ostatní položky zůstaly otevřené, ke kterým se respondenti mohli otevřeně vyjádřit a nebyli u toho žádným způsobem usměrňováni (Chráska, 2007).

Poslední dotazník určený budoucím učitelům měl stejnou strukturu, jako dotazník tvořený pro pedagogy v praxi, nicméně obsahoval o dvě otevřené otázky méně.

Realizace výzkumného šetření byla plánována na březen 2021, což se následně i uskutečnilo. Původně však měly být dotazníky doneseny do tříd druhého stupně základních škol osobně, nicméně vzhledem k současnému stavu epidemiologické situace, kdy jsou školy zavřené, bylo šetření realizováno elektronicky.

4.2. Průběh výzkumného šetření

Než byly dotazníky rozeslány, byla provedena tzv. pilotáž, díky které bylo zjišťováno, zda jsou všechny otázky správně a srozumitelně formulované a kolik času nad vyplňováním dotazníku respondent stráví (Průcha, 2014). Tato fáze byla provedena na malém vzorku respondentů ve věku 11-22 let. Z tohoto

testovacího šetření vyplynulo, že respondentům trvalo kolem pěti až deseti minut dotazník vyplnit. Z výpovědí respondentů se dotazníky nejevily jako náročné.

Přestože respondenti odpověděli na všechny otázky, často se pozastavili u otázky na vzdělání rodičů a odpovídali, jaké vzdělání mají oni samotní – základní. Otázka byla přeformulována a bylo zde velkými písmeny zdůrazněno, že se jedná o vzdělání rodičů. Této chybě by se pravděpodobně podařilo vyvarovat, kdyby bylo šetření provedeno za normálních standardních podmínek při prezenční výuce, a mohlo tak být na tuto otázku upozorněno zadavatelem dotazníku.

V další fázi následovalo již samotné výzkumné šetření. Realizace tohoto šetření (žáci a učitelé v praxi) byla původně plánována na dvou školách. Nejprve byli kontaktováni ředitelé těchto škol prostřednictvím emailu s příloženými dotazníky. Byli také informováni o naprosté anonymitě výzkumu, a že výsledky budou použity pouze pro vypracování praktické části bakalářské práce. Odpověďmi ředitelů bylo potvrzeno, že se realizace může uskutečnit a že dotazníky byly dále rozeslány učitelům. Nicméně dotazníky se shromažďovaly pouze od učitelů, konkrétně se na výzkumu podílelo pouze 13 pedagogů. Pro získání dostatečného počtu žáků bylo potřeba změnit způsob distribuování dotazníků. Bylo nutné kontaktovat osoby mající děti a požádat je, zda by děti mohly dotazník vyplnit a dále poskytnout svým spolužákům.

Budoucí učitelé byli kontaktováni osobně, opět byli informováni o naprosté anonymitě a byli seznámeni s použitím výsledků dotazníku pro vypracování této práce.

4.3. Vyhodnocení výzkumného šetření

Tato kapitola se zabývá vyhodnocením výzkumného šetření, které bylo provedeno formou dotazníků. Tato část je rozdělena do čtyř podkapitol. V prvních třech podkapitolách jsou vyhodnoceny jednotlivé položky dotazníků. První z nich je zaměřena na žáky, druhá na učitele v praxi a třetí na budoucí učitele. Na začátku každé z nich je uvedena krátká charakteristika konkrétního výzkumného vzorku. V těchto podkapitolách jsou výsledky vyjádřeny pomocí grafů a tabulek, které byly zpracovány v programu Microsoft Excel. V poslední podkapitole jsou

z dílčích výsledků zodpovězeny výzkumné otázky, které byly stanoveny již na začátku praktické části této práce.

4.3.1. Výsledky výzkumného šetření – žáci

První čtyři kontaktní položky zjišťovaly věk, pohlaví, ročník a jaké nejvyšší vzdělání dosáhli rodiče respondentů. Ze zjištěných dat tedy plyne, že se na vyplnění dotazníku podílelo celkem 112 dětí, z toho 81 (72 %) dívek a 31 chlapců (28 %). Většina respondentů byla ve věku 14 let (39 %), dále ve věku 13 let (27 %), naopak nejméně bylo respondentů ve věku 16 let (2 %) a 11 let (6 %). Respondenti nejvíce navštěvovali 8. ročník (47 %), nejméně 6. ročník (13 %). Podíly respondentů jak ze 7., tak z 9. ročníku se pohybovaly kolem 20 %. Další zjišťovanou položkou bylo nejvyšší dosažené vzdělání jednoho z rodičů. Nejvíce respondentů odpovídalo, že jejich rodiče dosáhli vysokoškolského vzdělání (38 %), poté následovalo středoškolské vzdělání s maturitní zkouškou (30 %). Nejméně respondentů uvedlo základní vzdělání a vyšší odborné (6 % a 7 %).

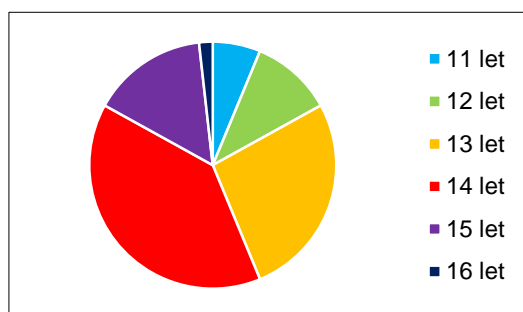
1. Věk

Tab. 1: Věk respondentů

Věk	Absolutní četnost	Relativní četnost [%]
11 let	7	6
12 let	12	11
13 let	30	27
14 let	44	39
15 let	17	15
16 let	2	2
Celkem	112	100

Zdroj: Vlastní zpracování

Graf 1: Věk respondentů

Zdroj: Vlastní zpracování

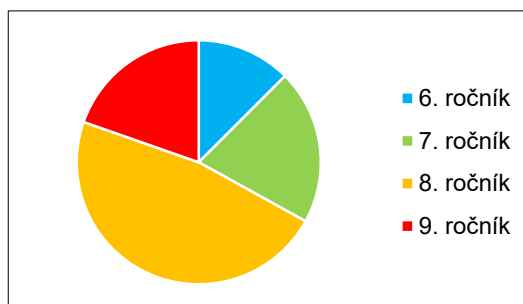
2. Ročník:

Tab. 2: Ročník respondentů

Ročník	Absolutní četnost	Relativní četnost [%]
6. ročník	14	13
7. ročník	23	21
8. ročník	53	47
9. ročník	22	20
Celkem	112	100

Zdroj: Vlastní zpracování

Graf 2: Ročník respondentů

Zdroj: Vlastní zpracování

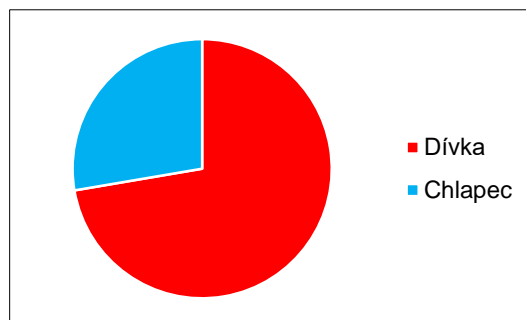
3. Pohlaví:

Tab. 3: Pohlaví respondentů

Pohlaví	Absolutní četnost	Relativní četnost [%]
Dívka	81	72
Chlapec	31	28
Celkem	112	100

Zdroj: Vlastní zpracování

Graf 3: Pohlaví respondentů

Zdroj: Vlastní zpracování

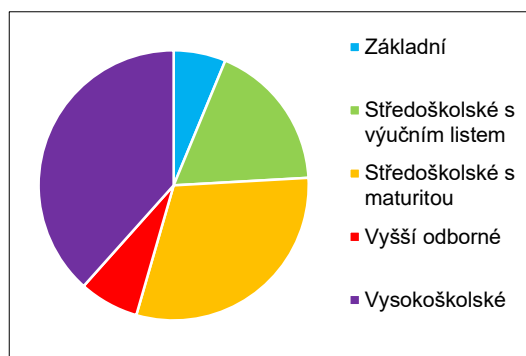
4. Vzdělání rodičů:

Tab. 4: Vzdělání rodičů respondentů

Vzdělání rodičů	Absolutní četnost	Relativní četnost [%]
Základní	7	6
Středoškolské s výučním listem	20	18
Středoškolské s maturitou	34	30
Vyšší odborné	8	7
Vysokoškolské	43	38
Celkem	112	100

Zdroj: Vlastní zpracování

Graf 4: Vzdělání rodičů respondentů

Zdroj: Vlastní zpracování

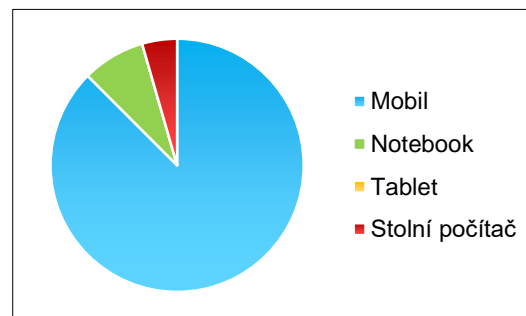
5. Na sociální síť se připojují nejčastěji přes:

Tab. 5: Nejpoužívanější zařízení

Zařízení	Absolutní četnost	Relativní četnost [%]
Mobil	98	88
Notebook	9	8
Tablet	0	0
Stolní počítač	5	4
Celkem	112	100

Zdroj: Vlastní zpracování

Graf 5: Nejpoužívanější zařízení

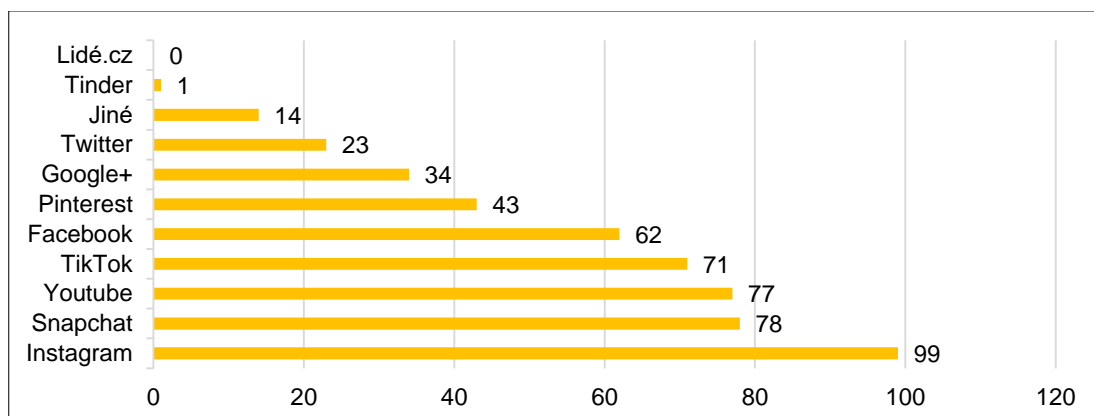

Zdroj: Vlastní zpracování

V položce č. 5 respondenti uváděli, přes jaké elektronické zařízení se na sociální síť připojují. Z odpovědí vyplývá, že se nejčastěji respondenti připojují ke svým sociálním sítím pomocí chytrého telefonu (88 %). V žádné z odpovědí se neobjevila možnost připojení přes tablet, pomocí notebooku se připojuje nejčastěji pouze kolem 8 % respondentů. Připojení pomocí stolního počítače využívá velmi málo respondentů (4 %).

6. Používám a mám založený účet na těchto sociálních sítích.

Graf 6: Nejpoužívanější sociální sítě

Zdroj: Vlastní zpracování

Z odpovědí lze vyčíst, že nejvíce používaná sociální síť mezi žáky 2. stupně je Instagram, kterou uvedlo 99 žáků ze 112 dotázaných. Dále byly také uvedené ve velké míře sociální sítě Snapchat (78), YouTube (77), TikTok (71) a Facebook (62). Mezi méně používané patří Pinterest, Google+ nebo Twitter. Pro žáky jsou atraktivní především sociální sítě, na kterých je zveřejňován obsah v podobě videí a fotografií. Žádný respondent nepoužívá Lidé.cz. Respondenti měli též možnost uvést i jiné sociální sítě, které používají. Nejčastěji zde byl zmiňován WhatsApp, Skype, Viber nebo Twitch.

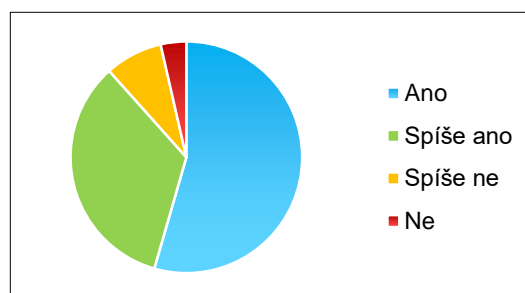
7. Na internetu se bavím pouze s lidmi, které dobře znám a jsou v mém okolí.

Tab. 6: Komunikace žáků s cizími lidmi

Stupeň souhlasu	Absolutní četnost	Relativní četnost [%]
Ano	61	54
Spíše ano	38	34
Spíše ne	9	8
Ne	4	4
Celkem	112	100

Zdroj: Vlastní zpracování

Graf 7: Komunikace žáků s cizími lidmi

Zdroj: Vlastní zpracování

V této položce byli respondenti dotázáni na to, zda komunikují skrze své sociální sítě pouze s lidmi, které znají. Z velké části respondenti odpovídali ano (54 %) a spíše ano (34 %). V menší míře volili odpovědi spíše ne a ne (8 % a 4 %). Při porovnání obou pohlaví lze tvrdit, že chlapci se více baví s lidmi, které neznají.

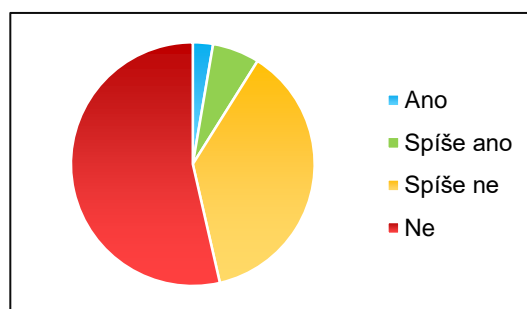
8. Na sociálních sítích odpovídám na zprávy, hovory, videohovory cizím lidem.

Tab. 7: Odpovídání na zprávy cizím lidem

Stupeň souhlasu	Absolutní četnost	Relativní četnost [%]
Ano	3	3
Spíše ano	7	6
Spíše ne	42	38
Ne	60	54
Celkem	112	100

Zdroj: Vlastní zpracování

Graf 8: Odpovídání na zprávy cizím lidem

Zdroj: Vlastní zpracování

Tato položka zjišťuje, zda respondenti reagují na zprávy, hovory či videohovory přicházející od cizích lidí. Lze tuto položku považovat za tzv. kontrolní té předchozí. Většina respondentů odpověděla ne nebo spíše ne (54 % a 38 %). Tedy zbylých devět procent (10 respondentů) by pravděpodobně nemělo problém cizímu člověku reagovat na jeho výzvu k psaní či hovoru.

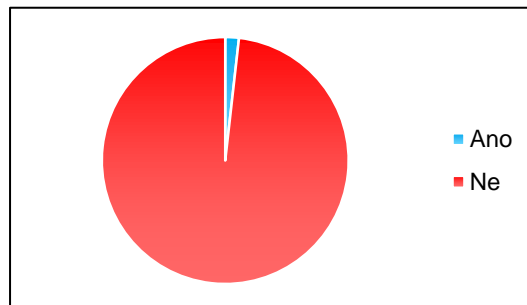
9. Poslal(a) jsem někdy někomu svou intimní fotografii.

Tab. 8: Posílání svých intimních fotografií

Stupeň souhlasu	Absolutní četnost	Relativní četnost [%]
Ano	2	2
Ne	110	98
Celkem	112	100

Zdroj: Vlastní zpracování

Graf 9: Posílání svých intimních fotografií

Zdroj: Vlastní zpracování

Položka č. 9 v dotazníku zjišťuje informaci o tom, zda jsou respondenti v posílání svých intimních fotek opatrní. Dalo by se říct, že naprostá většina (98 %) respondentů si dává pozor, jaké fotografie posílá. Při podrobnějším zkoumání dotazníků bylo odhaleno, že 2 % respondentů, kteří poslali svou intimní fotografii, byly dívky.

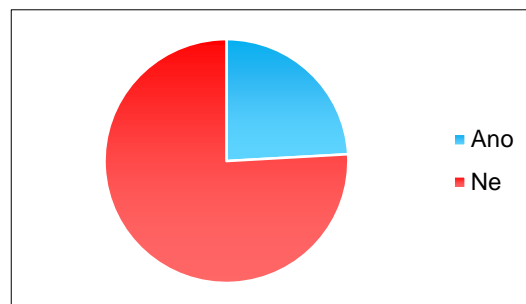
10. Poslal mi někdy cizí člověk svou intimní fotografii.

Tab. 9: Obdržení cizí intimní fotografie

Stupeň souhlasu	Absolutní četnost	Relativní četnost [%]
Ano	27	24
Ne	85	76
Celkem	112	100

Zdroj: Vlastní zpracování

Graf 10: Obdržení cizí intimní fotografie

Zdroj: Vlastní zpracování

V položce č. 10 téměř čtvrtina respondentů (24 %) odpověděla, že jim byla zaslána intimní fotografie od cizí osoby. Můžeme tedy říct, že téměř každé páté dítě obdrží intimní fotku cizího člověka. Při podrobnějším zkoumání dotazníků se ukázalo, že těchto 27 respondentů tvoří z 82 % dívky a z 18 % chlapci, tzn. v poměru celkového počtu našich respondentů takovou fotografii obdrží téměř každá 4. dívka a každý 6. chlapec.

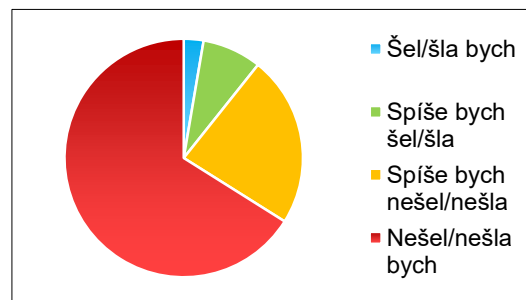
11. Nikdy bych nešel/nešla na schůzku s člověkem, kterého jsem poznal(a) na sociálních sítích.

Tab. 10: Chození na schůzky s cizím člověkem

Stupeň souhlasu	Absolutní četnost	Relativní četnost [%]
Šel/šla bych	3	3
Spíše bych šel/šla	9	8
Spíše bych nešel/nešla	26	23
Nešel/nešla bych	74	66
celkem	112	100

Zdroj: Vlastní zpracování

Graf 11: Chození na schůzky s cizím člověkem

Zdroj: Vlastní zpracování

Z 11. položky vyplývá, že opět většina respondentů je v tomto směru opatrná. 66 % dotázaných by na schůzku s člověkem, kterého poznali na internetu, nešli. Dalších 23 % odpovědělo, že by spíše nešli. Zbýlých 11 % odpovídalo, buď že by šli (3 %) nebo spíše šli (8 %). Z výsledků můžeme usoudit, že děti jsou v tomhle směru také opatrné. Pokud by se však chtěly děti sejit s někým, koho poznaly přes internet, měli by o tom vědět rodiče a ideálně děti na takovou schůzku doprovodit osobně.

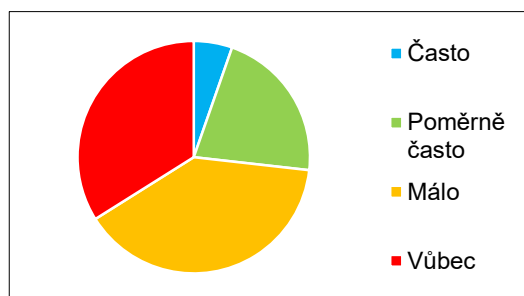
12. Rodiče kontrolují mou aktivitu na sociálních sítích (rodičovská kontrola v telefonu, zajímají se, co dělám apod.)

Tab. 11: Kontrola dětí rodiči

Stupeň souhlasu	Absolutní četnost	Relativní četnost [%]
Často	6	5
Poměrně často	24	21
Málo	44	39
Vůbec	38	34
Celkem	112	100

Zdroj: Vlastní zpracování

Graf 12: Kontrola dětí rodiči

Zdroj: Vlastní zpracování

Ve 12. položce bylo zjištěno, zda mají rodiče přehled o tom, co na svých sociálních sítích dělají jejich děti. Dle odpovědí je zřejmé, že rodiče své děti spíše v tomto směru moc nekontrolují, nicméně i tak odpovědělo 5 % respondentů, že jim rodiče kontrolují jejich aktivitu na sociálních sítích často a 21 % odpovědělo, že je rodiče kontrolují poměrně často. Téměř tři čtvrtiny dětí však nejsou kontrolovány vůbec nebo jen málo.

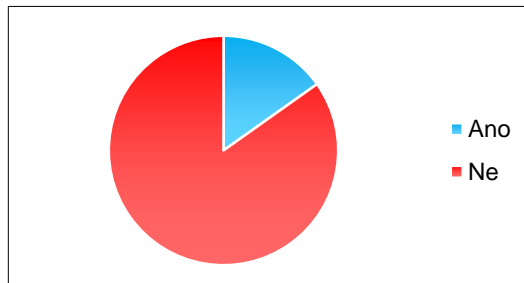
13. Založil(a) jsem si účet na některé sociální sítě i přes zákaz rodičů.

Tab. 12: Založení soc. sítě přes zákaz rodičů

Stupeň souhlasu	Absolutní četnost	Relativní četnost [%]
Ano	17	15
Ne	95	85
Celkem	112	100

Zdroj: Vlastní zpracování

Graf 13: Založení soc. sítě přes zákaz rodičů

Zdroj: Vlastní zpracování

Položka č. 13 poukazuje na to, zda respondenti poslouchají své rodiče a nezakládají si účty na sociálních sítích, které jim z různých osobních důvodů nedovolili. Z četnosti odpovědí plyne, že většina respondentů (85 %) své rodiče poslouchá. Zbylých 15 % si však i přes zákaz rodičů účet na nějaké ze sociálních sítí založilo. Z těchto 15 % tvořily většinu dívky ve věku 14 let. Chlapci zde byli zastoupeni nejvíce ve věku 11 a 12 let.

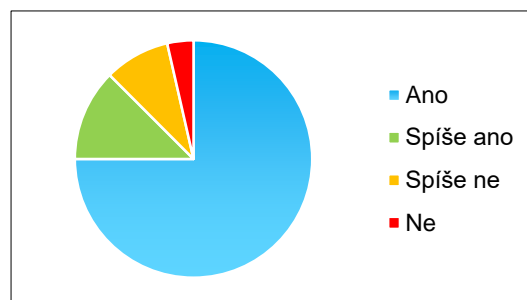
14. Rodiče mě varovali před možnými riziky a nebezpečím na internetu a sociálních sítích.

Tab. 13: Varování rodiči před riziky

Stupeň souhlasu	Absolutní četnost	Relativní četnost [%]
Ano	84	75
Spíše ano	14	13
Spíše ne	10	9
Ne	4	4
Celkem	112	100

Zdroj: Vlastní zpracování

Graf 14: Varování rodiči před riziky

Zdroj: Vlastní zpracování

V položce č. 14 je zkoumáno, zda rodiče informují své děti o tom, jaká rizika jim na sociálních sítích a internetu hrozí, pokud je nebudou používat bezpečně. V dnešní době je velmi důležité, aby děti byly informovány, jak internet používat a zároveň být v bezpečí. 75 % dotázaných vybralo odpověď ano. Dále 13 % dotázaných spíše souhlasí s tím, že byli seznámeni s možnými riziky na internetu od svých rodičů. Z takových výsledků lze vyvodit, že rodiče ve většině případů se svými dětmi na toto téma hovořili.

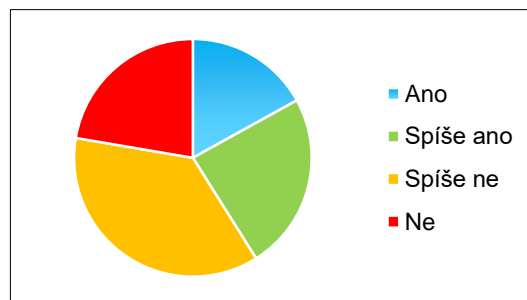
15. Mluvím se svými rodiči o tom, co na svém mobilním telefonu dělám.

Tab. 14: Sdílení aktivit na svém telefonu s rodiči

Stupeň souhlasu	Absolutní četnost	Relativní četnost [%]
Ano	19	17
Spíše ano	27	24
Spíše ne	41	37
Ne	25	22
Celkem	112	100

Zdroj: Vlastní zpracování

Graf 15: Sdílení aktivit na svém telefonu s rodiči

Zdroj: Vlastní zpracování

Položka č. 15 se zabývala tím, zda respondenti se svými rodiči mluví o tom, co na svých chytrých telefonech dělají. Ze získaných odpovědí plyne, že více než 50 % se přiklání k záporným tvrzením, tzn. ne (22 %) a spíše ne (37 %). Přesto však někteří respondenti se svými rodiči o tom mluví. To, že větší část respondentů se přiklání spíše k nesouhlasu, lze také chápat jako to, že rodiče nechtějí narušovat do takové míry soukromí jejich dětí.

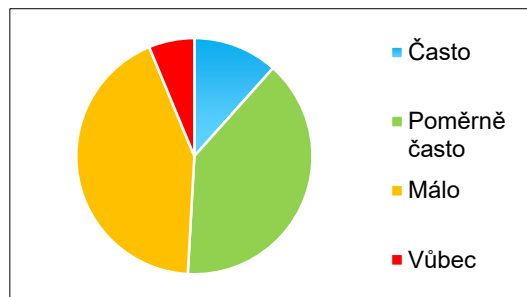
16. Učitelé s námi o bezpečnosti na internetu mluví/mluvili.

Tab. 15: Informování dětí učiteli ve školách

Stupeň souhlasu	Absolutní četnost	Relativní četnost [%]
Často	13	12
Poměrně často	44	39
Málo	48	43
Vůbec	7	6
celkem	112	100

Zdroj: Vlastní zpracování

Graf 16: Informování dětí učiteli ve školách

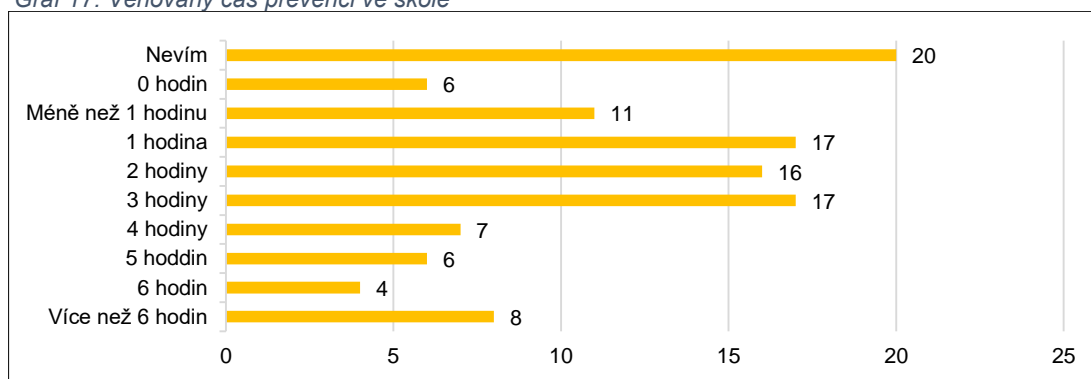

Zdroj: Vlastní zpracování

V položce č. 16 bylo zkoumáno, zda se žáky druhého stupně na téma bezpečnosti na internetu učitelé mluví. Je důležité děti informovat, jak se mají na internetu chovat. Jak můžeme vidět, 12 % respondentů volilo odpověď často a poměrně často 39 %. Lze tedy tvrdit, že na školách se o této problematice s dětmi mluví, několik respondentů uvedlo i odpověď málo (43 %). V dnešní době pandemie děti studují z domova a na počítači a internetu tráví spoustu času, a proto je potřeba děti i informovat o tom, jak se správně ve virtuálním světě chovat.

17. Kolik času (vyučovacích hodin) vyučující věnovali tomuto tématu?

Graf 17: Věnovaný čas prevenci ve škole

Zdroj: Vlastní zpracování

Položka č. 17 se zabývala časem, který vyučující věnovali této problematice. Tato položka byla otevřená, aby respondenti nebyli ničím limitováni. Odpovědi se často opakovaly, proto bylo možné je zpracovat do grafu. Jak můžeme vidět, spousta respondentů (18 %) si není jistých, kolik času učitelé tomuto tématu věnovali. Nejvíce byly uváděny odpovědi od jedné až po tři vyučovací hodiny (44 % respondentů). Z odpovědí je patrné, že někteří pedagogové se tomu věnovali jen v rámci minut (10 %). Někteří uvedli, že toto téma nebylo rozebíráno vůbec (5 %).

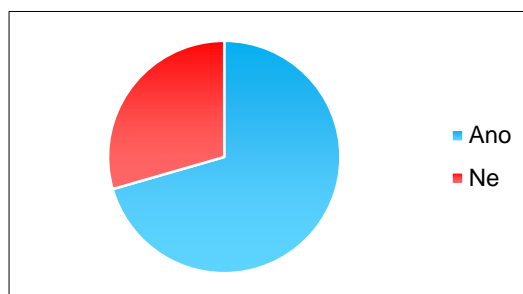
18. Měli jsme ve škole preventivní program na téma bezpečnost chování na internetu a sociálních sítích.

Tab. 16: Preventivní program ve škole

Stupeň souhlasu	Absolutní četnost	Relativní četnost [%]
Ano	79	71
Ne	33	29
Celkem	112	100

Zdroj: Vlastní zpracování

Graf 18: Preventivní program ve škole

Zdroj: Vlastní zpracování

V položce č. 18 bylo zjišťováno, zda měli respondenti ve školách preventivní program související s touto problematikou. Na výběr byly dvě možnosti, a to ano a ne. 71 % respondentů uvedlo, že preventivní program ve škole proběhl. Je to jedna z forem, jak mohou být děti informovány. Takovými programy se zabývají odborníci, a tak může tato forma prevence být efektivnější.

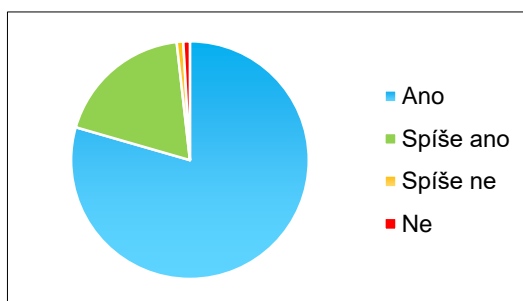
19. Myslím si, že mám dostatek informací na to, abych věděl(a), jaká nebezpečí mi na internetu hrozí.

Tab. 17: Informovanost žáků o rizicích

Stupeň souhlasu	Absolutní četnost	Relativní četnost [%]
Ano	89	79
Spíše ano	21	19
Spíše ne	1	1
Ne	1	1
Celkem	112	100

Zdroj: Vlastní zpracování

Graf 19: Informovanost žáků o rizicích

Zdroj: Vlastní zpracování

Položka č. 19 se zaměřila na to, zda si respondenti myslí, že mají dostatek informací na to, aby věděli, jaká rizika jim ve virtuálním světě hrozí. Naprostá většina (79 %) tvrdí, že dostatek informací rozhodně mají. Další početnou skupinou (19 %) byli respondenti uvádějící odpověď spíše ano. Pouze dva respondenti se přiklonili spíše k negativním odpovědím. Z výsledků je možné usoudit, že děti si jsou vědomy rizik internetu a sociálních sítí.

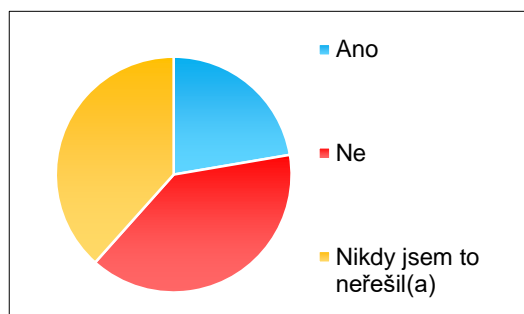
20. Myslíš, že se konkrétně tobě může na internetu něco stát?

Tab. 18: Strach o vlastní bezpečnost

Stupeň souhlasu	Absolutní četnost	Relativní četnost [%]
Ano	25	22
Ne	44	39
Nikdy jsem to neřešil(a)	43	38
Celkem	112	100

Zdroj: Vlastní zpracování

Graf 20: Strach o vlastní bezpečnost

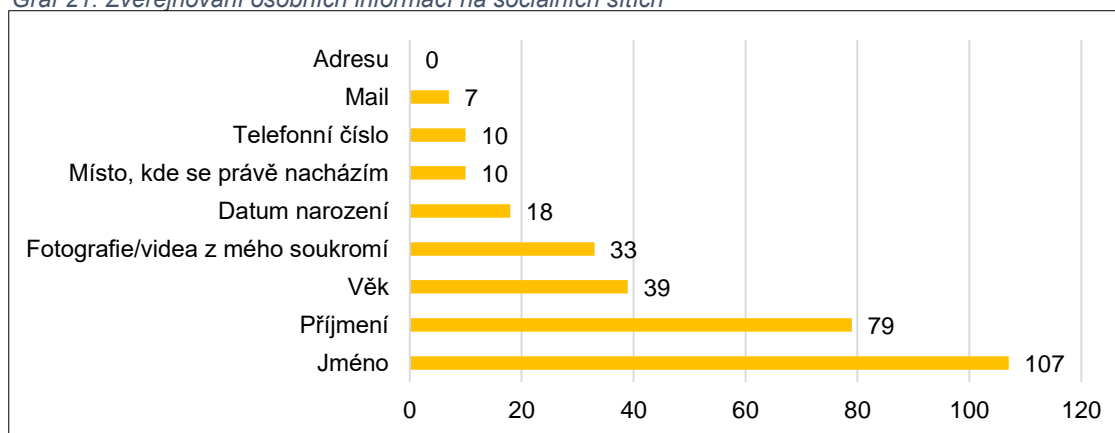

Zdroj: Vlastní zpracování

Položkou č. 20 bylo zkoumáno, zda si respondenti myslí, že jim osobně na internetu hrozí nějaká nebezpečí. Z odpovědí vyplývá, že pouze 22 % dotázaných si myslí, že jim osobně se na internetu může něco stát. Dalších 39 % respondentů se domnívá, že se jim nic stát na internetu nemůže. Dále zde byla uvedena možnost, že to respondent nikdy neřešil a ani nad tím nepřemýšlel. Tuto variantu odpovědi zvolilo 38 % dotázaných.

21. Na profilech svých sociálních sítí zveřejňuji (více možností):

Graf 21: Zveřejňování osobních informací na sociálních sítích

Zdroj: Vlastní zpracování

Položka č. 21 se zabývala tím, co vše zveřejňují respondenti na své sociální sítě. Děti mohly vybírat více možností a bylo zde snahou zjistit, zda děti ví, co je a není vhodné na své sociální sítě publikovat. Jak lze vidět v grafu, nejvíce respondenti zveřejňují své jméno (107) a příjmení (79). Dalším v pořadí je věk (39) a 33 respondentů uvedlo, že zveřejňuje fotografie a videa ze svého soukromí. Mezi méně frekventované odpovědi patří místo, kde se právě dotyčný nachází, telefonní číslo a mail. Žádný z respondentů neuvedl, že by na svých profilech zveřejňoval svou adresu.

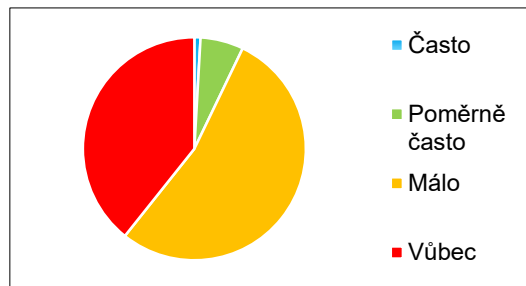
22. Jak často zveřejňuji na sociálních sítích fotografie svého soukromí.

Tab. 19: Frekvence sdílení fotografií

Stupeň souhlasu	Absolutní četnost	Relativní četnost [%]
Často (denně)	1	1
Poměrně často (1-2x týdně)	7	6
Málo (1x měsíčně)	60	54
Vůbec	44	39
celkem	112	100

Zdroj: Vlastní zpracování

Graf 22: Frekvence sdílení fotografií

Zdroj: Vlastní zpracování

Položka č. 22 se zabývala tím, jak často respondenti zveřejňují své příspěvky na své profily sociálních sítí. Z grafu i tabulky je patrné, že respondenti publikují svůj obsah poměrně zřídka. 39 % respondentů své sociální sítě používá pravděpodobně pouze ke sledování svých oblíbených tvůrců a přátel a na svůj profil žádný obsah nesdílí. Přes 50 % respondentů uvedlo, že příspěvky zveřejňují jen málo. Zbýlých 7 % své sociální sítě používá poměrně aktivněji na rozdíl od velké většiny respondentů.

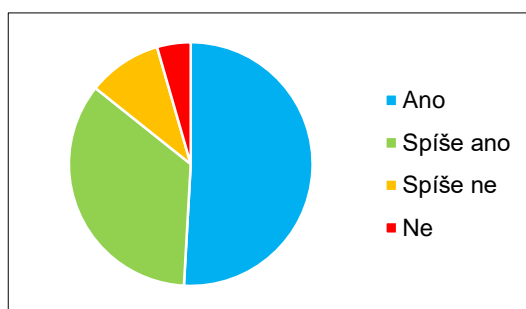
23. Kdyby mi osoba, kterou jsem poznal(a) na internetu, dělala problémy (obtěžování, vydírání, zavražďování), řekl(a) bych to někomu dospělému.

Tab. 20: Oznámení problému dospělému

Stupeň souhlasu	Absolutní četnost	Relativní četnost [%]
Ano	57	51
Spíše ano	39	35
Spíše ne	11	10
Ne	5	4
Celkem	112	100

Zdroj: Vlastní zpracování

Graf 23: Oznámení problému dospělému

Zdroj: Vlastní zpracování

Z četnosti odpovědí u položky č. 23 vyplývá, že respondenti by se s velkou pravděpodobností svěřili nějaké blízké dospělé osobě, kdyby je někdo cizí na internetu začal jakýmkoliv způsobem obtěžovat, např. vydírání, vyhrožování nebo zavražďování apod. 51 % respondentů zvolilo odpověď ano, dalších 35 % se také spíše přiklání k možnosti svěřením se někomu dospělému. Ne každý však využije tuto možnost a nechce tyto problémy sdílet s někým, kdo ho zná osobně.

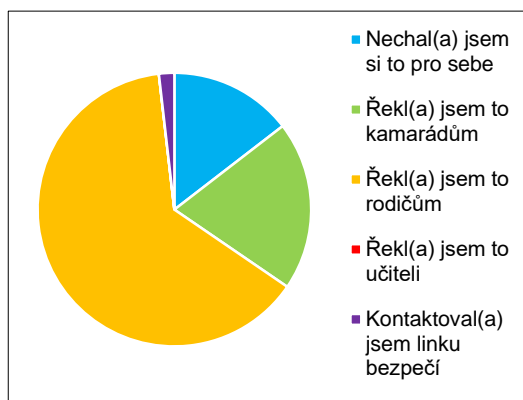
24. Pokud se tak stalo, řešil(a) jsem to následujícím způsobem.

Tab. 21: Řešení vzniklé nepříjemné situace

Odpověď	Absolutní četnost	Relativní četnost [%]
Nechal(a) jsem si to pro sebe	8	15
Řekl(a) jsem to kamarádům	11	20
Řekl(a) jsem to rodičům	35	64
Řekl(a) jsem to učiteli	0	0
Kontaktoval(a) jsem linku bezpečí	1	2
Celkem	55	100

Zdroj: Vlastní zpracování

Graf 24: Řešení vzniklé nepříjemné situace

Zdroj: Vlastní zpracování

V položce č. 24 odpovídali pouze ti respondenti, kteří se dostali do situace, kdy je nějaká cizí osoba obtěžovala. Konkrétně se to týkalo 55 respondentů. Bylo zjišťováno, jak v takové situaci postupovali. Na výběr kromě těchto pěti uvedených možností byla i položka jiné, kde byla možnost popsat jiný postup, nicméně tuto možnost nikdo nevyužil. Značná část (64 %) se svěřila svým rodičům, další nejvíce volenou odpovědí byla svěření se kamarádům (20 %). 15 % respondentů však uvedlo, že si tuto zkušenost nechali pro sebe a nikomu se nesvěřili. Jeden respondent uvedl, že kontaktoval Linku bezpečí. Žádný z respondentů se s takovou situací nesvěřil žádnému pedagogovi.

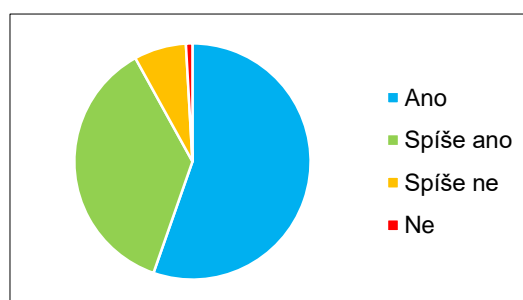
25. Mám dobře zabezpečené své profily na sociálních sítích (např. složité heslo).

Tab. 22: Zabezpečení profilů na sociálních sítích

Stupeň souhlasu	Absolutní četnost	Relativní četnost [%]
Ano	62	55
Spíše ano	41	37
Spíše ne	8	7
Ne	1	1
Celkem	112	100

Zdroj: Vlastní zpracování

Graf 25: Zabezpečení profilů na sociálních sítích

Zdroj: Vlastní zpracování

Z výsledku u položky č. 25 lze vyvodit, že respondenti si své profily na sociálních sítích dobře zabezpečují. Více než polovina (55 %) uvedla odpověď ano, odpověď spíše ano uvedlo 37 % dotázaných. Lze tvrdit, že většina dětí si dává pozor, aby jim jejich účty nikdo neukradl nebo jiným způsobem nezneužil.

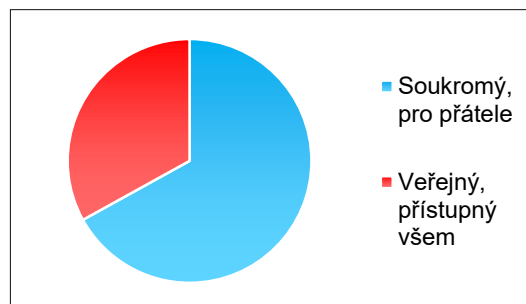
26. Svůj profil mám:

Tab. 23: Nastavení profilu

Odpověď	Absolutní četnost	Relativní četnost [%]
Soukromý, pro přátele	75	67
Veřejný, přístupný všem	37	33
Celkem	112	100

Zdroj: Vlastní zpracování

Graf 26: Nastavení profilu

Zdroj: Vlastní zpracování

Položka č. 26 byla zaměřena na osobní profily na sociálních sítích respondentů. Konkrétně bylo zjišťováno, zda mají svůj profil soukromý nebo veřejný. Je možné vidět, že 67 % respondentů má svůj profil soukromý. Ti, co ho mají nastavený jako veřejný, by měli dbát na zvýšenou opatrnost při přidávání příspěvků, aby se tak vyhýbali zbytečným problémům nebo by měli zvážit nastavení svého profilu.

4.3.2. Výsledky výzkumného šetření – učitelé v praxi

Dalším vzorkem byli pedagogové, kteří již s dětmi pracují ve školách a mají s učením zkušenosti. Šetření se zúčastnilo konkrétně 13 učitelů.

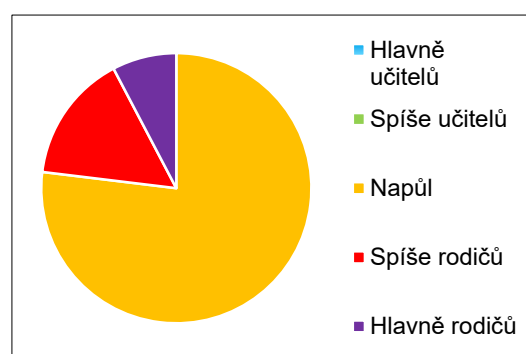
1. Myslíte si, že informovat děti o rizicích internetu a sociálních sítích je úkol učitelů nebo je to záležitost hlavně rodičů?

Tab. 24: Odpovědnost za informování dětí

Odpověď	Absolutní četnost	Relativní četnost [%]
Hlavně učitelů	0	0
Spíše učitelů	0	0
Napůl	10	77
Spíše rodičů	2	15
Hlavně rodičů	1	8
Celkem	13	100

Zdroj: Vlastní zpracování

Graf 27: Odpovědnost za informování dětí

Zdroj: Vlastní zpracování

V první položce dotazníku pro učitele, kteří již v prostředí s dětmi pracují, bylo zjišťováno, zda si myslí, že je informování dětí na rizika internetu a sociálních sítí spíše záležitost rodičů nebo učitelů. Z odpovědí vyplývá, že si pedagogové myslí, že by to mělo být převážně napůl (77 %). Téměř čtvrtina (23 %) se domnívá, že by se na tom měli podílet z větší části rodiče. Odpověď spíše rodičů volilo 15 % respondentů a odpověď hlavně rodičů 8 %. Žádný respondent se nepřiklonil k tomu, že by to byl úkol jen učitelů.

2. Jakou formou (interně/externě) vaše škola realizovala prevenci rizikového chování dětí na internetu a sociálních sítích? (či vůbec)

Druhá položka zjišťovala, zda na školách proběhla nějakým způsobem, ať už interním nebo externím, prevence rizikového chování v online prostoru. Ze 13 respondentů více než polovina (7) uvedla, že je prováděna interní prevence. Nejčastěji při výuce informatiky, občanské výchovy nebo třídnických hodinách formou filmů a diskuzí. Uvedená byla i forma vyvěšení plakátů v prostorech školy.

Externí formu prevence uvedlo 8 učitelů. Nejčastěji byly uváděny různé besedy a přednášky s preventisty a Policií ČR. Jednotlivě byly zmiňovány další formy prevence. Jednou z nich byla např. divadelní představení týkající se této

problematiky. Dále se v odpovědích objevovaly workshopy a programy neziskových organizací.

Často učitelé zmiňovali, že na jejich školách probíhají obě formy (interní i externí) prevence, nicméně dva z nich uvedli ve svých odpovědích, že neví, zda něco takového u nich na škole probíhá.

3. Vy konkrétně jste mluvil(a) s dětmi o tom, jak se mají chovat na internetu, aby byly v bezpečí? Pokud ano, uveďte prosím zkušenost.

Zde byli respondenti dotázáni na to, zda konkrétně oni samotní s dětmi na toto téma hovořili. Dva ze třinácti respondentů uvedli, že s dětmi vůbec takovou konverzaci neměli. Nejčastěji učitelé zmiňovali, že tuto záležitost s dětmi řešili nejvíce při třídnických hodinách. Dva respondenti dokonce zmínili, že s dětmi vytvářeli školní Desatero bezpečí na internetu. V souvislosti s dnešní formou online výuky učitelé s dětmi na toto téma hovoří více. Upozorňují je často na sdílení obsahu na sociálních sítích a také na ochranu soukromí.

Jeden z respondentů sdílel také svou konkrétní zkušenost, kdy se k němu dostala fotografie a odkaz na video s nevhodným obsahem jednoho z jeho žáků, které původně nebylo adresováno jemu, nicméně se dostalo i k němu. Tuto situaci následně respondent řešil s rodiči i dětmi.

4. Jaké jsou podle Vás možnosti, jak informovat děti o nebezpečí internetu a sociálních sítí?

Tato položka byla zaměřena na to, jaké jsou dle učitelů možnosti, jak informovat děti o nebezpečí internetu a sociálních sítí. Nejvíce byla uváděna forma rozhovoru s dětmi, a to jak ve školním, tak i domácím prostředí s rodiči. Tyto rozhovory by dle učitelů měly vycházet z reálných případů a zkušeností mladých přednášejících, kteří jsou dětem věkově bližší a s velkou pravděpodobností se s takovými situacemi mohli setkat.

Další možnosti, které učitelé uváděli, byly např. besedy a přednášky s odborníky, semináře, online reportáže a dokumenty související s touto problematikou (V síti). Obecně si učitelé myslí, že děti by měly být informovány především v hodinách informatiky, co se školního prostředí týče. Primárně by měly být položeny základy v rodinném prostředí.

5. Jak si představujete ideální formu informování dětí o nebezpečí internetu a sociálních sítí ve školním prostředí?

Dle učitelů by bylo ideální informovat děti pravidelně (více než jednou ročně) a často připomínat důležitost těchto rizik. Podání takových informací by pak mělo být upraveno dle věku cílové skupiny žáků. Informovat žáky by měly hlavně osoby, které mají nepříjemnou osobní zkušenost a nebojí se o tom mluvit. Možné by také bylo zapojit ostatní žáky do diskuze, aby se podělili o své zkušenosti, pokud je chtějí sdílet (i anonymní formou).

Děti budou spíše přijímat informace na základě reálných případů a příběhů než z klasické frontální výuky, která probíhá formou monologu a nezajímavého výkladu. Kromě preventistů a odborníků se mohou podílet také záchranné složky, hlavně Policie ČR. Učitel by se dále neměl bát o tématu mluvit, když na něj přijde řeč. Měl by mít s žáky otevřený a upřímný vztah.

6. Jaké vidíte obavy/problémy při mluvení s dětmi o rizicích internetu a sociálních sítí?

Poměrně často respondenti uváděli jako největší problém to, že jsou od žáků věkově dost vzdáleni a že děti spíše budou poslouchat jim věkově bližšího mladšího člověka nebo jejich mladší kolegy v učitelském sboru. Uváděli také fakt, že učitelé starší věkové skupiny tomuto tématu sami příliš nerozumí, sociální sítě nemají, a tudíž nemají ani žádné zkušenosti.

Jako další velký problém byla zmíněna citlivost tohoto tématu. Učitelé vidí problém zejména v tom, že děti nebudou chtít o tomto tématu mluvit před velkým množstvím lidí, budou se stydět sdílet své zkušenosti, a naopak u některých úzkostnějších jedinců takové diskuze mohou nějaké obavy teprve vyvolat.

Byly zde i další obavy. Objevovaly se zde věci jako nedůvěra dětí nebo obavy z toho, že by bylo zmíněno něco, co samy děti doposud nevěděly a mohly by chtít vyzkoušet na vlastní kůži, zda to opravdu funguje a jak daleko mohou zajít, což by mohlo přerůst do velkého problému. S tím souvisí také brání těchto rizik na lehkou váhu ze strany dětí a také to, že děti nehledí do budoucna a jaké následky může mít jejich současné chování.

4.3.3. Výsledky výzkumného šetření – budoucí učitelé

Posledním vzorkem byli teprve budoucí učitelé navštěvující poslední ročník bakalářského studia s aprobacemi se zaměřením na vzdělávání 2. stupně základních škol. Celkem se shromáždilo 47 zodpovězených dotazníků.

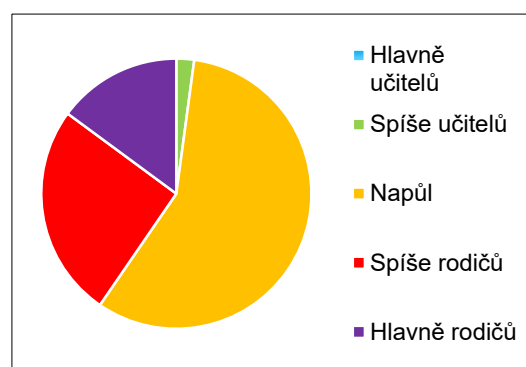
1. Myslíte si, že informovat děti o rizicích internetu a sociálních sítích je úkol učitelů nebo je to záležitost hlavně rodičů?

Tab. 25: Odpovědnost za informování dětí

Odpověď	Absolutní četnost	Relativní četnost [%]
Hlavně učitelů	0	0
Spíše učitelů	1	2
Napůl	27	57
Spíše rodičů	12	26
Hlavně rodičů	7	15
Celkem	47	100

Zdroj: Vlastní zpracování

Graf 28: Odpovědnost za informování dětí

Zdroj: Vlastní zpracování

První položka v dotazníku pro budoucí učitele se zabývala stejně jako u učitelů v praxi jejich názorem, kdo má děti informovat o rizicích internetu a sociálních sítí. Jak můžeme vidět, větší část respondentů (57 %) odpovídala, že by to mělo být napůl. Měli by do toho být zapojeni jak rodiče, tak také učitelé. Budoucí učitelé se i tak spíše přiklání k názoru, že je to povinnost rodičů. Je důležité, aby byl položen dobrý základ již z domácího prostředí.

2. Jaké jsou podle Vás možnosti, jak informovat děti o nebezpečí internetu a sociálních sítí?

Ve 2. položce dotazníku byli respondenti dotázáni na to, jaké jsou dle jejich názoru možnosti, jak informovat děti o nebezpečí internetu a sociálních sítí. Tato položka byla, jako zbylé následující položky, otevřená, aby respondenti mohli uvést svůj názor bez žádného omezení. V mnoha odpovědích se respondenti shodovali.

Dle budoucích učitelů je hlavním základem pro řešení tohoto problému komunikace s dětmi a jejich důvěra. Velmi často byla uváděna otevřenost učitele vůči tomuto tématu. Pedagog by tedy měl být dostatečně informovaný, otevřený a měl by umět takové téma podat zábavnější formou. Problematikou by se dle

respondentů měli zabývat zejména třídní učitelé, učitelé informatiky a občanské a rodinné výchovy. Je však důležité, aby o tom měl přehled každý učitel.

Diskuze s dětmi by měly být něčím také podloženy. Byly uváděny příklady osobních zkušeností samotného učitele nebo dětem ukázat nějaké odstrašující případy, informační videa týkající se této problematiky nebo také články a knihy. Takové informace by měly být podávány tak, aby se však dítě neinspirovalo a zbytečně se pak nesetkalo s problémy.

Respondenti zmiňovali dokument V síti, který byl vytvořen také zvlášť pro školy, aby jej mohly vidět i děti do 15 let. Kromě toho zde byly i další možnosti jako přednášky od odborníků, workshopy, kurzy a preventivní programy.

3. Jak si představujete ideální formu informování dětí o nebezpečí internetu a sociálních sítí ve školním prostředí?

Tato položka zjišťovala, jaké jsou dle budoucích učitelů ideální formy informování dětí o nebezpečí internetu a sociálních sítí ve školním prostředí. Respondenti ve velké většině případů uváděli možnost preventivních programů, besed a přednášek vedených odborníky, kteří dětem dokážou podat tyto informace často lépe než učitelé. Byly zmiňovány také dokumenty, které by se mohly dětem pouštět ideálně v hodinách informatiky. Dále byly zmiňovány v souvislosti s preventivními programy názorné ukázky toho, co se může stát, když nebudou děti dostatečně opatrné (videa, poutavé vyprávění zkušeností a příběhů související se vzniklými problémy). Byla zde zmíněna i propracovaná modelová situace, která se na internetu může stát, a žáci by měli bod po bodu tuto situaci vyřešit. Na konci by jim bylo vysvětleno, kde udělali chyby a jak by měl vypadat správný postup řešení již vzniklého problému.

Aby byla prevence efektivní, je dle budoucích učitelů třeba, aby takové diskuze probíhaly pravidelně. Nejčastěji byla uváděná frekvence jednou za měsíc.

4. Jaké vidíte obavy/problémy při mluvení s dětmi o rizicích internetu a sociálních sítí?

Opět se zde respondenti velmi často shodovali. Největším problémem je pravděpodobně to, že rodiče i učitelé samotní nejsou dostatečně vzdělaní v této oblasti a děti často umí pracovat s moderními technologiemi a sociálními sítěmi

mnohem lépe než oni. Byla uváděna také citlivost tématu, nedůvěřivost a stud dětí. Zmiňována byla také neochota dětí tyto informace poslouchat. Budoucí učitelé se obávají, že děti v tomto směru mají pocit, že všemu, co souvisí s internetem a nebezpečím s ním spojeným, dostatečně rozumí a budou brát tato preventivní opatření na lehkou váhu. Děti jsou přirozeně zvědavé a mohou mít pocit, že jim se nic takového přeci nemůže stát. Bohužel opak se může stát mnohdy pravdou, což si ale děti nepřipouští.

Z odpovědí také vyplývají obavy z toho, že se dítě nebude chtít svěřit, pokud se v takové situaci ocitne a bude si myslet, že má celou situaci pevně ve svých rukách a pod kontrolou.

4.3.4. Interpretace výsledků šetření

V úvodu do praktické části práce byly stanoveny výzkumné otázky. Konkrétně byla jedna hlavní a šest dílčích, na které je v této kapitole zodpovězeno díky získaným výsledkům z výzkumného šetření pomocí dotazníků.

Hlavní výzkumná otázka:

Jsou děti dostatečně informovány o tom, jak se bezpečně chovat na internetu?

Na základě některých položek v dotazníku lze vyvodit, zda jsou děti informované natolik, aby byly v bezpečí. Položku o tom, zda si respondenti myslí, že jsou dostatečně informováni, vyplňovali a výsledkem bylo, že 98 % z nich souhlasí s tím, že jsou dostatečně informováni a také souhlasí s tím, že si jsou vědomi možných nebezpečí, která na ně mohou ve virtuálním prostoru čekat. To bylo ověřováno položkami, které se zabývaly jejich chováním na internetu. Důkazem toho je například výsledek položky č. 7 a 8, kde respondenti uváděli, že se baví výhradně pouze s lidmi, kteří jsou v jejich blízkém okolí a na zprávy, hovory nebo videohovory od cizích lidí ve velké většině případů nereagují.

Dále jejich informovanost mohla ověřit položka č. 9 nebo 21, které se zabývaly sdílením obsahu a osobních údajů. Děti jsou opatrné a své intimní fotografie v 98 % neposílají. Nikdo neuvedl, že by zveřejnil adresu svého bydliště. Nejvíce sdíleným osobním údajem je jméno a příjmení, dále následuje věk, fotografie a videa z respondentova soukromí. Méně frekventované sdílené údaje byly datum narození, místo, kde se právě dotyčný nachází, telefonní číslo a mailová adresa. Z toho tedy vyplývá, že někteří z respondentů nejsou dostatečně informováni v oblasti sdílení osobních údajů, např. sdílení své lokace na sociálních sítích by mohl kdokoliv zneužít.

Dále jejich informovanost o nebezpečí, které může hrozit ve spojitosti se sociálními sítěmi, byla ověřena položkou č. 11, kde většina respondentů svou informovanost prokázala a na schůzku s cizí osobou z internetu by nešla. I přesto se však našlo pár odvážných jedinců, kteří by tuto hranici dokázali překročit. Tato malá část respondentů by měla být opatrnější.

V položce č. 24 uvedlo 55 % respondentů, že se setkali s nepříjemnou situací, která vznikla v online prostoru. Tento problém následně nejvíce řešili svěřením

se rodičům nebo přátelům. Jeden z dotázaných také uvedl, že kontaktoval Linku bezpečí. 15 % však uvedlo, že tuto situaci si nechalo pro sebe. Můžeme tedy tvrdit, že většina dětí ví, že se mají na někoho obrátit a neřešit tento problém samotné.

Co se týče ochrany profilů, většina respondentů uvedla, že má své profily dobře zabezpečené (složitě heslo), aby jim nebyly odcizeny. Děti tedy ví, že je možnost své účty na sociálních sítích chránit.

Téměř všechny děti si myslí, že jsou dostatečně informované, co se týče bezpečného chování na internetu. Toto jejich tvrzení je doloženo fakty, že ví, jak se chovat. Většina má zabezpečené své profily, neposílaly by nikomu své intimní fotografie a většina by také nešla na schůzku s někým, koho nezná. I přes jejich znalosti se však nelze vyhnout incidentům. V takových situacích se však většina zachovala správně a o svém problému někomu řekla. I to je znak jejich gramotnosti o chování na sociálních sítích.

Díličí výzkumné otázky:

Jak se chovají děti na internetu?

Tato výzkumná otázka zjišťuje, jak se žáci, kteří vyplňovali dotazník, vlastně na internetu chovají. K této otázce byly vztaženy položky č. 5, 6, 7, 8, 9, 10, a 11 v dotazníku pro žáky. Dle získaných výsledků víme, že děti se nejvíce ke svým profilům na sociálních sítích připojují hlavně přes mobilní telefon. Nejvíce používané sociální sítě žáky 2. stupně jsou Instagram, Snapchat, YouTube a TikTok. Na základě toho lze tvrdit, že pro děti jsou nejvíce atraktivní sociální sítě s obsahem v podobě videí a fotografií.

Z výsledků položek č. 7 a 8 vyplývá, že děti jsou poměrně opatrné v tom, s kým na internetu komunikují. Velká většina respondentů komunikuje pouze s lidmi, které osobně znají a na zprávy od cizích většinou neodpovídají, avšak jsou zde i tací, kteří se odpovídat cizím lidem nebojí. Na toto zjištění navazuje také to, že děti mají respekt z osobních schůzek s lidmi, které poznaly na internetu a na takové schůzky nechodí, nicméně stejně jako u předchozích položek se najdou výjimky. Z výsledků také plyne, že děti jsou velmi opatrné v tom, jaké fotografie sdílí s ostatními lidmi, tzn. 98 % potvrdilo, že žádné intimní fotografie nikomu

neposílá. Zarážející zjištění však bylo, že téměř čtvrtině respondentů poslal někdo cizí svou intimní fotografii. Na základě takových výsledků lze tvrdit, že děti se na internetu a sociálních sítích chovají převážně obezřetně.

Mají rodiče přehled o tom, co jejich děti na internetu dělají?

Této dílčí výzkumné otázce byly věnovány položky v dotazníku pro žáky č. 12, 13, 14 a 15. Bylo zjištěno, že méně než polovina respondentů se svými rodiči o tom, co na svých mobilních telefonech dělají, mluví. Dále z výsledků vyplývá, že většina respondentů své rodiče poslouchá a nezakládá si účty na sociálních sítích i přes zákaz, nicméně i zde se našly výjimky, kdy 15 % dotázaných uvádí, že své rodiče neposlechli. Z výsledků však plyne, že více než tři čtvrtiny dětí jsou varovány a informovány o možných nebezpečích ze strany rodičů. Varováním to však ve většině případů končí. Téměř tři čtvrtiny respondentů totiž uvádí, že rodiče už dále spíše nekontrolují, co na svých sociálních sítích dělají.

Věnují se učitelé ve výuce bezpečnosti na internetu?

Z výsledků položek č. 16, 17, a 18 bylo zjišťováno, zda se učitelé věnují této problematice ve školách. Vzhledem k současné situaci, kdy je vedena výuka distančně, je probírání nebezpečí na internetu velmi důležité. Děti se totiž ve virtuálním světě pohybují mnohem častěji. Polovina respondentů uvádí, že vyučující s nimi mluví o tom, jak se bezpečně chovat na internetu. Někteří učitelé s nimi o tom mluví jen v malé míře, nicméně lze i tak tvrdit, že se učitelé o tomto tématu aspoň zmiňují. Co se týče věnovaného času tomuto tématu, respondenti nejčastěji odpovídali v rozmezí jedné až tří vyučovacích hodin. Téměř tři čtvrtiny respondentů také uvádí, že ve školním prostředí jsou informováni o rizicích nejen od učitelů, ale i prostřednictvím externích preventivních programů od odborníků. Ve školách se tedy o tomto tématu mluví, ale v různých mírách. V informovanosti dětí pomáhají také preventivní programy.

Ví děti, jak se mají chovat na internetu?

Odpověď na tuto otázku zjišťovaly položky č. 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25 a 26. Téměř všechny děti (98 %) se domnívají, že mají dostatek informací na to, aby věděly, s jakými riziky se mohou setkat. I přes skutečnost, že tolik respondentů uvedlo, že mají dostatek informací, pouze necelá čtvrtina dotázaných si připouští,

že jim samotným by se mohlo něco stát. Polovina zbylých dětí uvedla, že si nemyslí, že by se jim mohlo cokoliv přihodit a zbytek nad tím nikdy ani nepřemýšlel.

Následně bylo zjišťováno, zda děti také ví, co na internet patří a co ne. Konkrétně by zde neměly sdílet žádné citlivé osobní údaje. Mezi nejfrekventovanější sdílený osobní údaj patří jméno a příjmení. Dále byl uváděn věk a fotografie ze soukromí respondentů. Děti si tedy dávají pozor při sdělování citlivých údajů o sobě, např. nikdo z nich veřejně nesdílí místo svého bydliště. Co se týče publikování příspěvků na sociální sítě samotnými respondenty, obecně lze tvrdit, že žáci 2. stupně své sociální sítě používají spíše ke sledování ostatních uživatelů, než že by oni sami obsah zveřejňovali.

V případě, že by se děti ocitly v nějaké nepříjemné situaci na internetu, více než tři čtvrtiny dětí by to oznámilo někomu dospělému, komu věří. Téměř polovina dětí se již setkala s takovou situací. Více než polovina se se svým problémem svěřila rodičům, pětina se svěřila kamarádům. Menší počet se s problémem nikomu nesvěřil. Je důležité, aby dítě vědělo, že se má kam v takové situaci obrátit. Jeden z respondentů zvolil možnost kontaktovat Linku bezpečí. Z toho můžeme vyvodit, že děti se snáze svěřují lidem ve svém blízkém okolí. Děti ve většině případů také ví, že mají takový problém řešit s dospělou osobou.

Co se týče zabezpečení svých profilů na sociálních sítích, lze tvrdit, že většina respondentů má svoje profily dobře zabezpečené. Téměř tři čtvrtiny uvádí, že mají své profily soukromé. Ostatní, co uvedli, že mají své profily veřejné, by měli dávat větší pozor na to, co na svůj profil umisťují, popřípadě by bylo vhodné zvážit nastavení svého profilu jako neveřejný, pouze pro přátele, aby snížily výskyt možných rizik.

Děti si jsou vědomy rizik na internetu. Na základě výsledků lze tvrdit, že děti ví, jak se na internetu chovat – nesdílí citlivé údaje o sobě, mají dostatečně zabezpečené své profily a většina z nich je má nastavené jako soukromé, či pouze pro přátele a tím tak snižují výskyt možných nebezpečí. Zároveň pokud se do takové nepříjemné situace dostanou, ví, komu se mohou svěřit. Nejčastěji to jsou rodiče.

Jak vypadá prevence rizikového chování dětí na internetu v praxi?

Na základě odpovědí učitelů získaných pomocí dotazníku lze shrnout, jak taková prevence vypadá v praxi. Polovina respondentů uvedla, že jejich škola prováděla prevenci interně, tzn. v rámci školy. Taková forma prevence byla nejčastěji prováděna v hodinách občanské a rodinné výchovy nebo v hodinách informatiky, se kterými je tato problematika úzce spjata. I samotní učitelé o tomto tématu mluví nejen v těchto předmětech, ale také v rámci třídnických hodin, kdy učitelé alespoň v menší míře upozorňují na sdílení obsahu na sociálních sítích a ochranu osobních informací.

Většina respondentů uvedla, že se na jejich škole realizovala externí forma prevence rizikového chování na internetu. Nejvíce byly uváděny příklady besed a přednášek s odborníky nebo Policií ČR. Byla také zmiňována divadelní představení, workshopy a programy neziskových organizací.

Jaký zaujímá postoj nová generace nastupujících učitelů k problematice rizik na internetu sociálních sítích?

Z uvedených odpovědí vyplývá, že dle většiny budoucích učitelů by tuto problematiku měli probírat ve stejné míře rodiče i učitelé. Přesto se však další respondenti přiklání spíše k tomu, že to je úkol primárně rodičů. Zde je však výhodou, že většina nastupujících mladých učitelů má zkušenosti se sociálními sítěmi. Je důležité mít dobré vztahy se žáky a získat si jejich důvěru, aby prevence měla co největší efekt. Měli by se tomuto tématu věnovat hlavně třídní učitelé, učitelé informatiky a občanské a rodinné výchovy, ale i tak je důležité, aby každý učitel šel s dobou a byl dostatečně informovaný.

Jedním z druhů interní formy informování žáků o rizicích internetu a sociálních sítí byl často zmiňován dokumentární film *V síti*, který je budoucími učiteli hodnocen velmi dobře a je dle nich dobrým odstrašujícím příkladem. Kromě různých strohých besed a přednášek by měla být externí forma hlavně zábavná a interaktivní.

Největší problém vidí mladí budoucí učitelé v tom, že rodiče žáků i samotní učitelé nejsou v této problematice dostatečně informovaní a samotní žáci umí

lépe internet a moderní technologie používat. Prevenci také může ztížit neochota žáků poslouchat tyto informace, citlivost tohoto tématu, stud a nedůvěřivost žáků.

ZÁVĚR

V teoretické části byla práce věnována vymezení tématu sociálních sítí a rizik, která na nich hrozí, prevenci rizikového chování a možnosti pomoci. První kapitola se věnovala internetu a sociálním sítím a popisovala možná rizika, se kterými je možné se na internetu setkat. Navazující kapitola popisovala prevenci jak v domácím, tak i ve školním prostředí. V poslední kapitole byly zmíněné organizace, kam se mohou děti v případě vzniku nepříjemných situací na internetu a na sociálních sítích obrátit. Je důležité, aby dítě vědělo, že pokud se dostane do takových problémů, nemělo by je řešit samo a mělo by se někomu svěřit.

Následovala praktická část, ve které byly stanoveny cíle a metodologie výzkumu. Byly zjišťovány odpovědi na stanovené výzkumné otázky formou dotazníkového šetření. Dotazníky byly poslány žákům druhého stupně základních škol, jejich učitelům a také budoucím učitelům. Vzhledem k současné nestandardní situaci v České republice (COVID-19), kdy došlo k uzavření nejen základních škol, se vyskytl problém při shromažďování dotazníků učitelů v praxi a žáků. Jelikož musely být dotazníky rozesílané v elektronické formě, bylo třeba spoléhat se na spolupráci pedagogů základních škol a dětí. Ve školách však dotazníky vyplnilo pouze 13 učitelů. Pro shromáždění dostatečného počtu respondentů ze skupiny dětí pak musel být dotazník distribuován osobám, které mají ve svém okolí děti požadovaného věku. Díky následné řetězové spolupráci se podařilo nasbírat celkem 112 odpovědí od žáků. Z řad budoucích učitelů se výzkumného šetření zúčastnilo celkem 47 respondentů.

Z odpovědí dětí vyplývalo, že jsou seznámeny se správným chováním na sociálních sítích. Většina má své profily zabezpečené, neposlala by nikomu intimní fotografie a ani by s nikým nešla na schůzku. Na svých účtech nejčastěji sdílí hlavně jméno a příjmení, méně často pak fotografie, věk a datum narození. Velká část dětí se chová zodpovědně tím, že nezveřejňují adresu a místo, kde se právě nachází. Rodiče své děti informují o různých rizicích, nicméně jejich aktivitu na sociálních sítích příliš nesledují, což však lze považovat za způsob zachování soukromí dětí.

Že internet je rizikové místo je možné vyvodit z faktu, že čtvrtina dětí obdržela intimní fotografii cizího člověka. Ve většině případů však na podobné zprávy děti nereagovaly. Pokud se děti staly oběťmi jedné z forem kyberútoku, věděly, jak se mají zachovat a nenechaly si to ve většině případů pro sebe.

Učitelé s dětmi na toto téma během svých vyučovacích hodin při vhodných příležitostech mluví. Na informovanosti dětí by se měli podílet jak rodiče, tak i učitelé, avšak dobrý základ by měl být položen již v rodině. Proto se někteří učitelé přiklánějí k tomu, že je toto úkol spíše rodičů. Ve školách by se tomuto tématu pak měli věnovat třídní učitelé, dále také učitelé občanské a rodinné výuky a učitelé informatiky. Externí forma prevence je realizována nejčastěji v podobě besed, přednášek a preventivních programů vedených odborníky.

Generace budoucích učitelů si je vědoma, že je téma internetu a sociálních sítí aktuální. Roli informovat děti vidí podobně jako učitelé v praxi, odpovědnost mají tedy jak učitelé, tak i rodiče. Přičemž rodiče mají dětem dát dobrý základ pro bezpečné chování na internetu a sociálních sítích. Jejich představa prevence se shoduje s tím, jak opravdu zčásti probíhá. Často bylo zmiňováno promítání dokumentárního filmu *V síti*, který je názornou ukázkou toho, co se může stát, pokud se děti nebudou chovat obezřetně.

Největší problém vnímaný současnými i budoucími učiteli je velký věkový rozdíl učitelů a jejich žáků. Žáci mají často větší znalosti o světě sociálních sítí a internetu než starší generace učitelů. Učitelům se špatně učí děti o něčem, o čem toho sami vědí málo. Žáci tuto nejistotu dokážou vycítit a nebudou takového učitele poslouchat. Děti v tomto směru budou spíše věřit mladším učitelům, kteří sociální sítě mají a mají s nimi i reálné zkušenosti.

Na základě výsledků dotazníků byly zodpovězeny výzkumné otázky, čímž lze považovat cíle této bakalářské práce za splněné. Přínos práce vnímám v užitečných informacích pro mou budoucí učitelskou profesi. Umožňuje vytvořit si představu o tom, jak se děti na internetu chovají, jak taková prevence rizikového chování vypadá v praxi a jak se k dané problematice staví skupina budoucích učitelů. Získané poznatky budu moci využít při výuce společenských věd, protože je toto téma důležité osvětlit zvláště v dnešní době, kdy děti tráví u počítače více času než kdy jindy.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A ZDROJŮ

Hu, Y., Manikonda, L., & Kambhampati, S. (2014). What We Instagram: A First Analysis of Instagram Photo Content and User Types. *Proceedings of the International AAAI Conference on Web and Social Media*, 8(1). Dostupné z: <https://ojs.aaai.org/index.php/ICWSM/article/view/14578>

Chráska, M. (2007). *Metody pedagogického výzkumu. Základy kvantitativního výzkumu*. Praha: Grada.

Karásková Ulbertová, Z. (2012). Rodič, vychovatel a dítě na internetu. In: Kořínková, K. a kol., *Sborník studií: děti a online rizika*. Praha: Sdružení Linka Bezpečí.

Kohout, R., Karchňák, R. (2016). *Bezpečnost v online prostředí*. Karlovy Vary: Biblio Karlovy Vary z. s.

Kolouch, J. (2016). *Cybercrime*. Praha: CZ.NIC z. s. p. o.

Kopecký, K. Krejčí, V. (2010). *Rizika virtuální komunikace*. Olomouc: NET UNIVERSITY, s.r.o

Marková, M. (2015). *Internetové sociální sítě a jejich využívání žáky středních škol*. [Diplomová práce]. Univerzita Hradec Králové.

Průcha, J. (2014). *Andragogický výzkum*. Praha: Grada.

Šmahel, D. (2003). *Psychologie a internet: Děti dospělými, dospělí dětmi*. Praha: TRITON.

Treadaway, CH., Smithová, M. (2011). *Marketing na Facebooku*. Brno: Computer Press.

Zelkowitz, M. (2009). *Advances in Computers: Computer Performance Issues (75 ed.)*. Salt Lake City: Academic Press.

Internetové zdroje:

Banan.cz (n. d.). *Sociální sítě 2. díl, společné prvky*. Dostupné z: <https://www.banan.cz/serialy/Socialni-site/Socialni-site-2-dil-spolecne-prvky>

E-bezpečí.cz (©2008-2020a). *Informace o projektu*. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/o-projektu/o-projektu>

E-bezpečí.cz (©2008-2020b). *Poradna E-bezpečí*. Dostupné z: <http://poradna.e-bezpeci.cz/>

E-bezpečí.cz (2008). *Co je Flaming*. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/temata/dali-rizika/38-35>

Gajdošová, J. (2011). *Zdravotní a psychické následky kyberšikany mezi dětmi a dospívající mládeží*. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/rizikove-jevy-spojene-s-online-komunikaci/dalsi-temata/355-zdravotni-a-psychicke-nasledky-kyberikany-mezi-dtmi-a-dospivajici-mladei>

GCF (©1998-2021a). *Internet Basics: What is the Internet?*. Dostupné z: <https://edu.gcfglobal.org/en/internetbasics/what-is-the-internet/1/>

GCF (©1998-2021b). *What is Facebook*. Dostupné z: <https://edu.gcfglobal.org/en/facebook101/what-is-facebook/1/>

GFC (©1998-2021c). *What is YouTube*. Dostupné z: <https://edu.gcfglobal.org/en/YouTube/what-is-YouTube/1/>

Kopecký, K. (2020). *Metodik prevence nemůže být jediným, na kom bude ve školách stát prevence rizikového chování. Je třeba zapojit všechny učitele*. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/rodicum-ucitelum-zakum/1912-metodik-prevence-nemuze-byt-jediny-na-kom-bude-ve-skolach-stat-prevence-rizikoveho-chovani-je-treba-zapojit-vsechny-ucitele>

Linka bezpečí (2021). *Rodičovská linka slaví 20. narozeniny*. Dostupné z: <https://blog.linkabezpeci.cz/rodicovska-linka-slavi-20-narozeniny/>

Linka bezpečí (n. d.). *Jak Linka funguje*. Dostupné z: <https://www.linkabezpeci.cz/fungovani-linky/jak-linka-funguje/>

MacArthur, A. (2020). *The Real History of Twitter, in Brief*. Dostupné z: <https://www.lifewire.com/history-of-twitter-3288854>

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (2004). *Pravidla pro rodiče a děti k bezpečnějšímu užívání internetu (č. j. 11 691/2004-24)*. Praha: MŠMT. Dostupné z: https://www.msmt.cz/file/38100_1_1/

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (2017). *Kyberšikana a další formy kybernetické agrese* (č. j. 32550/2017-1). Praha: MŠMT. Dostupné z: https://www.msmt.cz/uploads/Priloha_c._7_Kybersikana_d.docx

Pavlas Martanová, V. (2014). *O primární prevenci rizikového chování*. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/t/co-je-skolska-primarni-prevence-rizikoveho-chovani>

Rosulek, M. (2020). *Co je TítTok a jak funguje? Vše, co musí vědět uživatel i marketáček*. Dostupné z: <https://digitalninomadstvi.cz/tiktok/>

V síti (2020). *Zásadní desatero*. Dostupné z: <https://vsitifilm.cz/jsem-dite.html>

Avast (2018). *O projektu*. Dostupné z: <https://www.avast.com/cz/besafeonline/pro-media>

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1: Dotazník pro žáky 2. stupně

Příloha č. 2: Dotazník pro učitele v praxi

Příloha č. 3: Dotazník pro budoucí učitel

PŘÍLOHY

Dotazník pro žáky 2. stupně

Milí žáci, milé žákyně,

jmenuji se Aneta Jurášová a jsem studentkou 3. ročníku bakalářského studia Pedagogické fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích. Ráda bych Vás poprosila o upřímné vyplnění dotazníku, který je součástí mé bakalářské práce. Tématem je "Rodiče a učitelé při prevenci rizikového chování dětí na internetu a sociálních sítích". Celý dotazník je anonymní a zjištěné informace budou použity pouze pro zpracování mé práce.

Děkuji za Vaši spolupráci. :-)

1. Věk:

- 11
- 12
- 13
- 14
- 15
- 16

2. Ročník:

- 6. ročník/prima
- 7. ročník/sekunda
- 8. ročník/tercie
- 9. ročník/kvarta

3. Pohlaví:

- Dívka
- Chlapec

4. Vzdělání RODIČŮ (uvedte nejvyšší dosažené jednoho z rodičů):

- Základní
- Středoškolské s výučním listem

- Středoškolské s maturitou
- Vyšší odborné
- Vysokoškolské

5. Na sociální sítě se připojuji nejčastěji přes:

- Mobil
- Notebook
- Tablet
- Stolní počítač

6. Používám a mám založený účet na těchto sociálních sítích (více možností):

- Facebook
- Instagram
- Twitter
- Snapchat
- TikTok
- Lidé.cz
- Tinder
- YouTube
- Google+
- Pinterest
- Jiné:

7. Na internetu se bavím pouze s lidmi, které dobře znám a jsou v mém okolí.

- Ano
- Spíše ano
- Spíše ne
- Ne

8. Na sociálních sítích odpovídám na zprávy, hovory nebo videohovory cizím lidem.

- Ano
- Spíše ano
- Spíše ne

- Ne

9. Poslal(a) jsem někdy někomu svou intimní fotografii.

- Ano
- Ne

10. Poslal mi někdy cizí člověk svou intimní fotografii.

- Ano
- Ne

11. Nikdy bych nešel/nešla na schůzku s člověkem, kterého jsem poznal(a) na sociálních sítích.

- Ano
- Spíše ano
- Spíše ne
- Ne

12. Rodiče kontrolují mou aktivitu na sociálních sítích (rodičovská kontrola v telefonu, zajímají se, co dělám apod.).

- Často
- Poměrně často
- Málo
- Vůbec

13. Založil(a) jsem si účet na některé sociální síti i přes zákaz rodičů.

- Ano
- Ne

14. Rodiče mě varovali před možnými riziky a nebezpečím na internetu a sociálních sítích.

- Ano
- Spíše ano
- Spíše ne
- Ne

15. Mluvím se svými rodiči o tom, co na svém mobilním telefonu dělám.

- Ano
- Spíše ano
- Spíše ne
- Ne

16. Učitelé s námi o bezpečnosti na internetu mluví/mluvili.

- Často
- Poměrně často
- Málo
- Vůbec

17. Kolik času (vyučovacích hodin) vyučující věnovali tomuto tématu?

18. Měli jsme ve škole preventivní program na téma bezpečnost chování na internetu a sociálních sítích.

- Ano
- Ne

19. Myslím si, že mám dostatek informací na to, abych věděl(a), jaká nebezpečí mi na internetu hrozí.

- Ano
- Spíše ano
- Spíše ne
- Ne

20. Myslíš, že se konkrétně tobě může na internetu něco stát?

- Ano
- Ne
- Nikdy jsem to neřešil(a) a ani nad tím nepřemýšlel(a)

21. Na profilech svých sociálních sítí zveřejňuji (více možností):

- Jméno
- Příjmení

- Věk
- Datum narození
- Adresu
- Místo, kde se právě nacházím
- Telefonní číslo
- Mail
- Fotografie a videa z mého soukromí

22. Jak často zveřejňuji na sociálních sítích fotografie svého soukromí?

- Často (denně)
- Poměrně často (1-2x týdně)
- Málo (1x měsíčně)
- Vůbec

23. Kdyby mi osoba, kterou jsem poznal(a) na internetu, dělala problémy (obtěžování, vydírání, zastrašování, řekl(a) bych to někomu dospělému).

- Ano
- Spíše ano
- Spíše ne
- Ne

24. Pokud se tak stalo, řešil(a) jsem to následujícím způsobem:

- Nechal(a) jsem si to pro sebe
- Řekl(a) jsem to kamarádům
- Řekl(a) jsem to rodičům
- Řekl(a) jsem to učiteli
- Kontaktoval(a) jsem Linku bezpečí
- Jiné:

25. Mám dobře zabezpečené své profily na sociálních sítích (např. složité heslo).

- Ano
- Spíše ano
- Spíše ne
- Ne

26.Svůj profil mám:

- Veřejný, přístupný všem
- Soukromý, pouze pro přátele

Dotazník pro učitele

Vážení učitelé,

jmenuji se Aneta Jurášová a jsem studentkou 3. ročníku bakalářského studia Pedagogické fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích. Ráda bych Vás poprosila o upřímné vyplnění dotazníku, který je součástí mé bakalářské práce. Tématem je "Rodiče a učitelé při prevenci rizikového chování dětí na internetu a sociálních sítích". Celý dotazník je anonymní a zjištěné informace budou použity pouze pro zpracování mé práce.

Děkuji za Vaši spolupráci.

1. Myslíte si, že informovat děti o rizicích internetu a sociálních sítí je úkol učitelů nebo je to záležitost hlavně rodičů?

- Hlavně učitelů
- Spíše učitelů
- Napůl
- Spíše rodičů
- Hlavně rodičů

2. Jakou formou (interně/externě) vaše škola realizovala prevenci rizikového chování dětí na internetu a sociálních sítích? (či vůbec)

3. Vy konkrétně jste mluvil(a) s dětmi o tom, jak se mají chovat na internetu, aby byly v bezpečí? Pokud ano, uveďte prosím zkušenost.

4. Jaké jsou podle Vás možnosti, jak informovat děti o nebezpečí internetu a sociálních sítí?

5. Jak si představujete ideální formu informování dětí o nebezpečí internetu a sociálních sítí ve školním prostředí?

6. Jaké vidíte obavy/problémy při mluvení s dětmi o rizicích internetu a sociálních sítí?

Dotazník pro budoucí učitele

Vážení spolužáci,

jmenuji se Aneta Jurášová a jsem studentkou 3. ročníku bakalářského studia Pedagogické fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích. Ráda bych Vás poprosila o upřímné vyplnění dotazníku, který je součástí mé bakalářské práce. Tématem je "Rodiče a učitelé při prevenci rizikového chování dětí na internetu a sociálních sítích". Celý dotazník je anonymní a zjištěné informace budou použity pouze pro zpracování mé práce.

Děkuji za Vaši spolupráci.

1. Myslíte si, že informovat děti o rizicích internetu a sociálních sítí je úkol učitelů nebo je to záležitost hlavně rodičů?

- Hlavně učitelů
- Spíše učitelů
- Napůl
- Spíše rodičů
- Hlavně rodičů

2. Jaké jsou podle Vás možnosti, jak informovat děti o nebezpečí internetu a sociálních sítí?

3. Jak si představujete ideální formu informování dětí o nebezpečí internetu a sociálních sítí ve školním prostředí?

4. Jaké vidíte obavy/problémy při mluvení s dětmi o rizicích internetu a sociálních sítí?